

ΔΡΑΣΗ 3.4.4 (WP3) –

**«ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΡΙΩΝ ΠΡΑΣΙΝΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΗ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ “GREEN URBAN TERRITORIES” –
2^Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ: ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ «ΑΠΟ ΤΟ
ΑΓΡΟΚΤΗΜΑ ΣΤΟ ΠΙΑΤΟ» ΣΤΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ Π.Ε. ΕΒΡΟΥ**

Το παρόν έγγραφο έχει εκδοθεί στο πλαίσιο του έργου «Green Urban Territories – Better Place to Live» με ακρωνύμιο GUT-BPL, που χρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Συνεργασίας «INTERREG V-A Ελλάδα- Βουλγαρία 2014-2020» (Σύμβαση Επιχορήγησης Β2.6d.12/01.07.2019). Το έργο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και από εθνικούς πόρους των χωρών που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα Συνεργασίας «INTERREG V-A Ελλάδα - Βουλγαρία 2014-2020».

Το περιεχόμενο αυτού του εγγράφου είναι αποκλειστικά ευθύνη της Δημοσυνεταιριστικής Έβρος Α.Ε και σε καμία περίπτωση δεν εκφράζει τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των συμμετεχουσών χωρών, της Διαχειριστικής Αρχής και της Κοινής Γραμματείας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι – ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ	5
1.1 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ - ΣΤΟΧΟΥ	5
1.2 ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ / ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ ΠΟΥ ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ – ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ .	13
2.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ	13
2.2 ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΣΜΕΥΣΗΣ ΑΝΘΡΑΚΑ ΣΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	17
2.3 ΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΟΙΚΙΛΙΩΝ / ΕΚΤΡΟΦΗ ΑΥΤΟΧΘΟΝΩΝ ΦΥΛΩΝ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΠΟΠ/ΠΓΕ	26
2.4 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΑ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΑ)	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ – ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΤΟΧΟΥΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΟΚΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	42
3.1 ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ (ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΡΑΣΙΝΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ, ΚΟΙΝΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ) ΚΑΙ ΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ - ΣΤΟΧΟΥ	42
3.2 ΠΡΟΣΔΟΚΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV – SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ V – ΣΧΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI – ΣΧΕΔΙΟ ΟΔΗΓΟΥ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	57
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ	59

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παρόν σχέδιο πρωτοβουλίας πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της υλοποίησης του έργου «Πράσινες Αστικές Περιοχές - Καλύτερο Μέρος για να Ζήσετε», (“*Green Urban Territories – Better Place to Live*”) που χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας "INTERREG VA ΕΛΛΑΔΑ - ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ 2014 - 2020".

Το παρόν σχέδιο αποτελεί μία εκ των τριών κοινών «Πράσινων» Πρωτοβουλιών που προβλέπονται στο πλαίσιο του παρόντος έργου και αναπτύχθηκε στην βάση των προηγούμενων ερευνών που έχουν εκπονηθεί για την προετοιμασία μιας Κοινής Στρατηγικής μεταξύ των εταίρων του έργου, ήτοι η «*Μελέτη των δυνατοτήτων ανάπτυξης για χρήση σε πράσινες θέσεις-σημεία των αστικών, ημιαστικών και άλλων περιοχών που καλύπτουν ολόκληρη την περιοχή του Έβρου*» (3.4.1 - WP3) και «*Έρευνα για τις πρακτικές της γεωργίας (πρωτογενής παραγωγή), των μεταφορών και του τουρισμού που επηρεάζουν τη βιοποικιλότητα στο νομό Έβρου*» (3.4.2 - WP3).

Αντικείμενο της παρούσης αποτελεί η εκπόνηση ενός ολοκληρωμένου **οδηγού** για τη βελτίωση των συνθηκών στην γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή με απώτερο σκοπό την συμβολή τους στην βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών της Π.Ε. Έβρου, αρκετές εκ των οποίων εντάσσονται σε καθεστώτα προστασίας (Δίκτυο Natura κλπ).

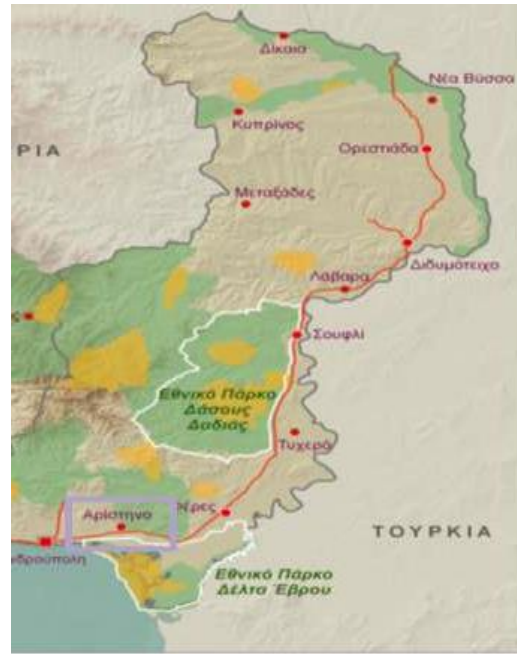
Η μεθοδολογία και τα αποτελέσματα αυτής της πρωτοβουλίας μπορούν να αξιοποιηθούν ως «οδηγός» για την εφαρμογή ανάλογων πρωτοβουλιών σε άλλες περιοχές που φέρουν παρόμοια χαρακτηριστικά, με ιδιαίτερη έμφαση στις περιοχές που καλύπτονται από το παρόν έργο, στο πλαίσιο της διασυνοριακότητας και της από κοινού αντιμετώπισης των κοινών αναγκών και προκλήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι –

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ

1.1 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ - ΣΤΟΧΟΥ

Η Π.Ε. Έβρου συγκαταλέγεται ανάμεσα στους μεγαλύτερους σε έκταση Νομούς της χώρας και αποτελεί μία κατεχοχήν αγροτική περιοχή (με εξαίρεση την πόλη της Αλεξανδρούπολης). Οι εκτεταμένοι κάμποι σε συνδυασμό με την αφθονία υδάτων, καθώς και η γεωγραφική της θέση συνέβαλαν καθοριστικά στην διαμόρφωση του κοινωνικο-οικονομικού προφίλ της περιοχής. Η περιοχή επίσης περιλαμβάνει ένα μεγάλο σε έκταση σύνολο προστατευόμενων περιοχών, κυριότερα εξ αυτών είναι το Δέλτα του Έβρου και το Δάσος της Δαδιάς. Κατά μήκος του Νομού βρίσκονται διάσπαρτοι πολλοί οικισμοί αλλά και μικρά αστικά κέντρα (Ορεσιτιάδα, Διδυμότειχο, Φέρες και Σουφλί), τα οποία ωστόσο χαρακτηρίζονται από μια σημαντική μείωση του ανθρώπινου δυναμικού.

Δημογραφικά Στοιχεία

Δημογραφικά, με βάση την καταγραφή που έγινε στα προηγούμενα παραδοτέα, προκύπτει ότι η περιφέρεια της Π.Ε. Έβρου είναι αραιοκατοικημένη, καθώς ο συνολικός της πληθυσμός (όλοι οι Δήμοι και οι Δημοτικές Ενότητες πλην της πόλης της Αλεξανδρούπολης) δεν υπερβαίνει τις 75 περίπου χιλιάδες, σχεδόν δηλαδή όσοι κατοικούν στην πρωτεύουσα του Νομού. Αυτό αποτυπώνεται και από την πυκνότητα του πληθυσμού που είναι περίπου 30 κάτοικοι ανά χλμ². Από την ποιοτική ανάλυση της δημογραφικής σύνθεσης προκύπτουν επίσης τα εξής στοιχεία:

- Ως προς το φύλο, παρουσιάζει μία μεγάλη απόκλιση υπέρ των ανδρών (άνω του 60%).
- Ως προς την ηλικιακή σύνθεση, στις αγροτικές περιοχές κατοικούν άτομα μεγαλύτερης ηλικίας (μέση ηλικία 48 περίπου έτη) ενώ πολύ χαμηλό είναι επίσης το ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού.
- Ως προς την εξέλιξη του πληθυσμού παρατηρείται μια γενική τάση μετακίνησης από τις αγροτικές και πιο απομακρυσμένες περιοχές προς την Αλεξανδρούπολη (εσωτερική μετανάστευση), με αποτέλεσμα την δημογραφική συρρίκνωση της περιοχής.

Ως προς το **μορφωτικό επίπεδο**, η περιοχή χαρακτηρίζεται από χαμηλές επιδόσεις (κυρίως απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης), γεγονός που σημαίνει ένα χαμηλό απόθεμα ανθρώπινων πόρων που θα μπορούσε να υποστηρίξει μία οικονομικά βιώσιμη τοπική επιχειρηματικότητα.

Οικονομική Διάρθρωση

Ο Ν. Έβρου αποτελεί μια κατεξοχήν αγροτική περιοχή, όπως δείχνει η υψηλή (κύρια και συμπληρωματική) απασχόληση (άνω του 70%) και το ποσοστό συμμετοχής του πρωτογενούς τομέα στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία. Η εικόνα αυτή οφείλεται στην ύπαρξη πολλών καλλιεργήσιμων εκτάσεων (1,6 εκατ. στρέμματα περίπου), αλλά και σε μια διαχρονική προσαρμογή της κοινωνίας σε συνθήκες που χαρακτηρίζονται από το χαμηλό απόθεμα ανθρώπινων πόρων, οι χαμηλές επενδύσεις και οι μεγάλες παραγωγικές μονάδες, αλλά και άλλα χαρακτηριστικά που απορρέουν από την ιδιαίτερη γεωγραφική της θέση.

Ως προς τη σύνθεση της **γεωργίας**, για τις πεδινές εκτάσεις, αυτή στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά στις παραδοσιακές εκτατικές (ετήσιες) καλλιέργειες, με κυριότερα είδη τα σιτηρά, ηλιανθο και βαμβάκι, για τα οποία υπάρχει εξασφαλισμένη διάθεση των προϊόντων (όπως το βαμβάκι και ο ηλιανθος), αν και σε χαμηλές τιμές παραγωγού, είτε το κίνητρο της συνδεδεμένης ενίσχυσης (λ.χ. σιτάρι). Ωστόσο παράλληλα παρατηρείται μια ενθαρρυντική (αν και σε περιορισμένο βαθμό) στροφή σε πιο δυναμικές καλλιέργειες, όπως οι δενδρώδεις και τα αρωματικά φυτά. Αυτή αντανακλά μία τάση των παραγωγών να εισέλθουν σε μια φάση αναδιάρθρωσης της παραγωγής του, παρακινούμενοι από τις εξελίξεις της αγοράς αλλά και των επιταγών της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Οι δημοφιλέστερες καλλιέργειες της περιοχής: Ηλιανθος και βαμβάκι (πηγή: yraithros.gr)

Η **κτηνοτροφία** αποτελεί τη δεύτερη σε σπουδαιότητα απασχόληση των κατοίκων της περιφέρειας, με έμφαση στην αιγοπροβατοτροφία (κυρίως στις Φέρες), αλλά και η βοοτροφία (Φέρες, Διδυμότειχο) εντούτοις παρατηρείται μια σημαντική πτωτική πορεία του κλάδου και των αντίστοιχων προϊόντων (κρέας, γαλακτοκομικά). Η εκτροφή τους βασίζεται στην καλλιέργεια κτηνοτροφικών φυτών (μηδική κλπ) που παράγονται στην περιοχή αλλά και στην αξιοποίηση των βοσκοτόπων.

Εκτατική κτηνοτροφία στον Έβρο (πηγή: yraithros.gr).

Για την περιοχή του κεντρικού Έβρου (Δήμος Σουφλίου), τα τελευταία χρόνια δείχνει να επανακάμπτει ο κλάδος της **σηροτροφίας** (σύμφωνα με στοιχεία του ΟΠΕΚΕΠΕ για την εκτροφή μεταξοσκώληκων) για την παραγωγή μεταξιού, ενώ λόγω της εκτεταμένης δασοκάλυψης της περιοχής ασκούνται σε μικρή κλίμακα δραστηριότητες **δασοκομίας**. Σε όλες τις περιοχές επίσης απαντάται και η **μελισσοκομία** (κυρίως σε Σουφλί).

Εκτροφή μεταξοσκώληκα (1^η εικόνα) και κυψέλες μελισσών (2^η εικόνα).

Τα παραγόμενα τοπικά προϊόντα χαρακτηρίζονται από υψηλή ποιότητα και διατροφική αξία, ωστόσο δεν απολαμβάνουν την αναγνώριση που τους αξίζει. Εξάιρεση αποτελούν η φέτα (ως εθνικό προϊόν Π.Ο.Π.), το ελαιόλαδο Μάκρης (Π.Ο.Π.) και ο τοπικός οίνος Έβρου (Π.Γ.Ε.). Σημειώνεται ωστόσο ότι δύο τοπικά προϊόντα βρίσκονται στο στάδιο χαρακτηρισμού ως Π.Ο.Π., ο κόκκινος τραχανάς και το πεπόνι της ποικιλίας «Χρυσή Κεφαλή», ενώ ανάλογες ενέργειες σχεδιάζονται και για το ζωικό κεφάλαιο (κατσίκι, μοσχάρι) για την περιοχή του Δέλτα. Σημαντική αναγνώριση επίσης απολαμβάνουν και ορισμένα επώνυμα προϊόντα μέσα από την ανάδειξή τους σε σχετικούς διαγωνισμούς (όπως τα γαλακτοκομικά προϊόντα εταιρίας του Διδυμοτείχου και το ελαιόλαδο Μάκρης).

Ο **δευτερογενής** τομέας στην περιφέρεια του Ν. Έβρου περιλαμβάνει έναν μικρό αλλά σημαντικό αριθμό μικρών μεταποιητικών μονάδων και βιοτεχνιών, που χρησιμοποιούν ως πρώτη ύλη τα τοπικώς παραγόμενα προϊόντα και συγκεντρώνονται συνήθως εντός των ορίων των εδρών του κάθε Δημοτικού Διαμερίσματος. Οι δραστηριότητες των μονάδων αυτών ομαδοποιούνται στις παρακάτω κατηγορίες:

- Παρασκευή τυροκομικών και γαλακτοκομικών προϊόντων (κυρίως Φέρες).
- Παρασκευή κρεατοπαρασκευασμάτων (Διδυμότειχο, Φέρες).
- Παρασκευή αλκοολούχων ποτών, κυρίως οίνου και αποσταγμάτων (Σουφλί).
- Παρασκευή χυμών και αναψυκτικών (Ορεστιάδα).
- Παρασκευή ζυμαρικών, ειδών αρτοποιίας, ζαχαροπλαστικής και παραδοσιακών γλυκών.
- Μεταποίηση και τυποποίηση οπωροκηπευτικών (φρούτων και λαχανικών).
- Παραγωγή προϊόντων από μετάξι (Σουφλί).

Τέλος, ο **τριτογενής** τομέας στην περιφέρεια του Ν. Έβρου περιορίζεται σε υπηρεσίες και καταστήματα που υποστηρίζουν την διαμονή των κατοίκων. Στην περιοχή απαντάται ένας μικρός αριθμός καταλυμάτων, κάποιων με στοιχεία αγροτουρισμού (όπως στην Λευκίμμη, τη Δαδιά, το Τυχερό, ο Πεντάλοφος), αν και γενικά οι τουριστικές ροές είναι περιορισμένες και αφορούν κυρίως ημερήσιες επισκέψεις στα αξιοθέατα της περιοχής (Δέλτα Έβρου, Δάσος Δαδιάς κλπ).

Φυσικό Περιβάλλον και Προστατευόμενες Περιοχές

Το φυσικό περιβάλλον στον Έβρο παρουσιάζει ιδιαίτερη ποικιλιομορφία, απόρροια των διαφορετικών γεωμορφολογικών και υδάτινων παραγόντων (ορεινός όγκος, παρουσία ποταμού Έβρου, παράκτια ζώνη). Το κύριο γνώρισμα της περιοχής είναι η εναλλαγή παρέβριων τοπίων με τα δασικά. Αυτή η γειτνίαση του υδάτινου συστήματος του ποταμού με τον ορεινό όγκο δημιούργησε μια ενιαία από οικολογική άποψη ενότητα με μεγάλη ποικιλία βιοτόπων (δάση, πεδινές και χορτολιβαδικές εκτάσεις, παραποτάμια ζώνη που καταλήγει στο Δέλτα του ποταμού) με πλούσια πανίδα και χλωρίδα.

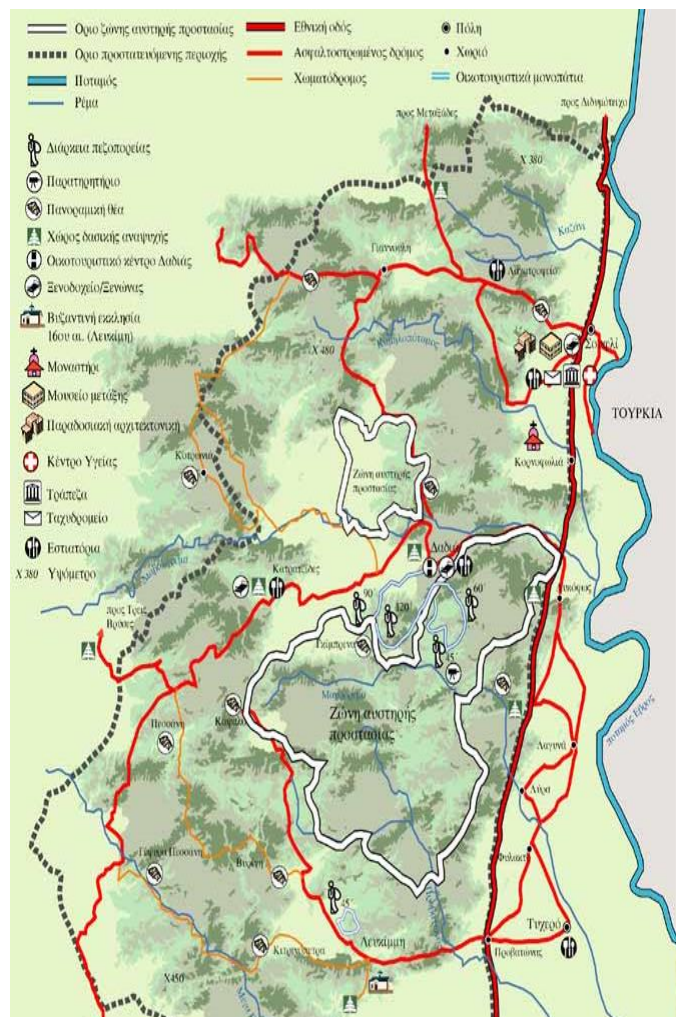
Ένα μεγάλο μέρος αυτών εντάσσεται στο καθεστώς προστασίας του Δικτύου Natura 2000, οι οποίες διέπονται από τις διατάξεις των διεθνών Συμβάσεων για την προστασία της βιοποικιλότητας (λ.χ. για το Δέλτα του Έβρου η Συνθήκη Ramsar) και της ισχύουσας ευρωπαϊκής νομοθεσίας (Οδηγίες 92/43/ΕΕΚ για τους Οικοτόπους και 2009/147/ΕΚ για τα Άγρια Πτηνά). Επιπλέον, συγκαταλέγονται τους «Ειδικούς Φυσικούς Τόπους Διεθνούς Σημασίας» και «Τόπους Κοινοτικού Ενδιαφέροντος», όπως επίσης και στις χωρικές ενότητες της Περιφέρειας των «Τοπίων Ιδιαίτερης Διεθνούς Σημασίας».

Από τις ανωτέρω περιοχές ξεχωρίζουν τα εξής δύο:

α) το Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου

Η τεράστια οικολογική σημασία του έγκειται στο ότι αποτελεί από τα βασικότερα καταφύγια αρπακτικών πουλιών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο (απαντώνται τα 36 από τα 39 είδη της Ευρώπης πολλά εξ αυτών θεωρούνται, ως “κρίσιμω κινδυνεύοντα”), γι αυτό και έχει χαρακτηριστεί με Π.Δ. ως «Προστατευόμενη Περιοχή».

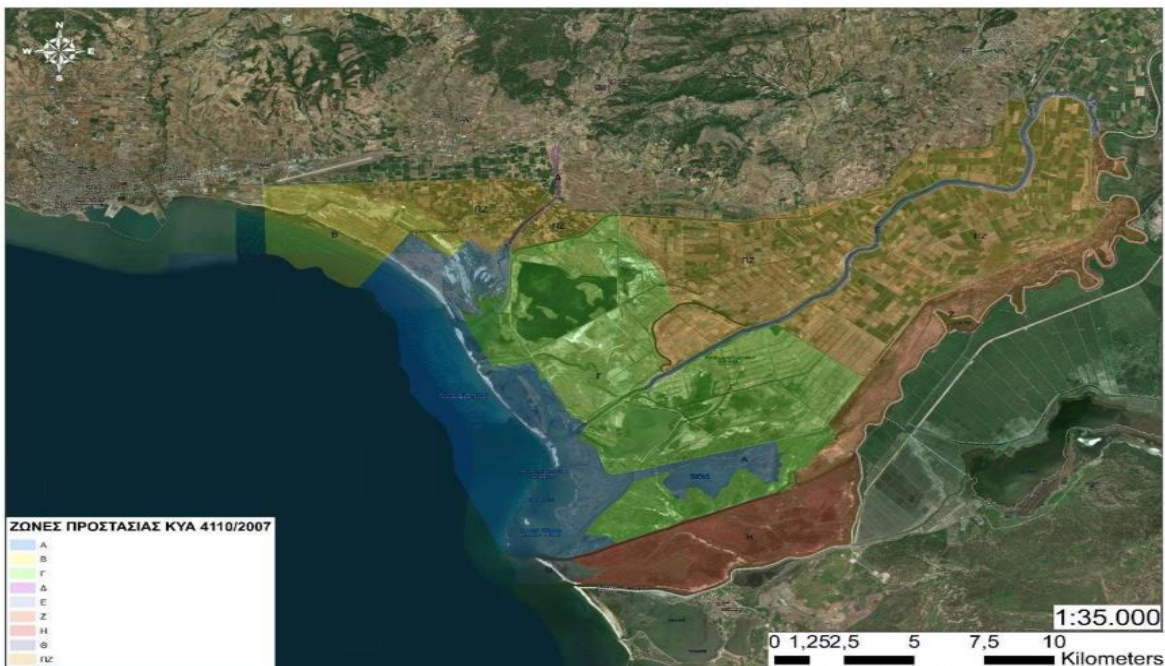
Σήμερα περιλαμβάνει δύο ζώνες αυστηρής προστασίας (έκτασης 72,9 τ.χλμ), όπου εντός των ορίων της έχει απαγορευτεί κάθε είδους δασική εκμετάλλευση, καθώς και μια περιφερειακή ζώνη γύρω από αυτήν (357 τ.χλμ), όπου ισχύουν ορισμένες μόνο χρήσεις γης ήπιας όχλησης (λ.χ. γεωργική και κτηνοτροφική δραστηριότητα). Στόχος της ανακήρυξης της Προστατευόμενης Περιοχής είναι, μεταξύ άλλων, η διασφάλιση των συνθηκών που εγγυώνται την επιβίωση και την αναπαραγωγή των πουλιών.

β) το Εθνικό Πάρκο Δέλτα Έβρου

Το Δέλτα του ποταμού Έβρου είναι από τις σημαντικότερες προστατευόμενες περιοχές της Ελλάδας, με αξία πανευρωπαϊκή, καθώς φιλοξενεί ένα πλήθος ειδών χλωρίδας και πανίδας (έχουν καταγραφεί 324 διαφορετικά είδη πουλιών). Για το λόγο αυτό, έχει αναγνωρισθεί ως «Υγροβιότοπος Διεθνούς Σημασίας» που προστατεύεται από τη Συνθήκη Ramsar, ως «Εθνικό Πάρκο» για ένα τμήμα του υγροτόπου (έκτασης 69.000 στρ.) και ως «Καταφύγιο Άγριας Ζωής».

Οι διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας προβλέπουν μέτρα για την προστασία των υγροτόπων και των φυσικών σχηματισμών στις εκβολές του ποταμού. Στο πλαίσιο αυτό έχουν οριοθετηθεί ορισμένες ζώνες προστασίας, για τους οποίους ισχύουν (κλιμακωτά) οι ανάλογοι περιορισμοί. Ενδεικτικά, σύμφωνα με τον (πρώην) Φορέα Διαχείρισης επιτρέπεται η λειτουργία των νόμιμα υφιστάμενων πρόχειρων εγκαταστάσεων εσταλισμού ζώων, ωστόσο απαγορεύεται η βόσκηση στη Ζώνη Προστασίας Α καθώς και σε τμήμα της Γ. Επίσης, η επαγγελματική αλιεία επιτρέπεται σε όλη τη θαλάσσια έκταση του Εθνικού Πάρκου με κάποιους περιορισμούς (απόσταση από νησίδες, η απαγόρευση αλίευσης στη λιμνοθάλασσα Δράνα μετά τον επαναπλημμυρισμό της), ενώ η ερασιτεχνική απαγορεύεται μόνο στη Ζώνη Α. Επίσης υπάρχει σχεδιασμός ώστε στο μέλλον οι δύο λιμνοθάλασσες της περιοχής (Δράνα, Μονολίμνη) να επαναχρησιμοποιηθούν ως ιχθυοτροφεία.

Ζώνες Προστασίας (ΚΥΑ 4110/2007)

Από οικονομικής πλευράς, οι δύο περιοχές παρουσιάζουν έντονο ενδιαφέρον καθότι προσφέρουν πλούσια ενδιαιτήματα για την ανάπτυξη της γεωργίας και της κτηνοτροφίας, η οποία ασκείται υπό τους περιορισμούς που τίθενται ειδικότερα για τις ζώνες αυξημένης προστασίας. Δεδομένης της τεράστιας οικολογικής σημασίας των προστατευόμενων περιοχών, η σχέση μεταξύ του αγροτικού τομέα και του φυσικού περιβάλλοντος θα πρέπει να θεμελιώνεται πάνω στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, προς όφελος τόσο της βιοποικιλότητας όσο και των αγροτών / κτηνοτρόφων.

1.2 ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ / ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ ΠΟΥ ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ

Η προτεινόμενη πρωτοβουλία αποσκοπεί στο να αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο για τους παραγωγούς προκειμένου να αντιμετωπίσουν τα εγγενή προβλήματα της αγροτικής παραγωγής, να υιοθετήσουν νέες βιώσιμες και φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές, να προσαρμοστούν με τις απαιτήσεις της νέας Κ.Α.Π. και της Στρατηγικής «Από το Αγρόκτημα στο Πιάτο» καθώς και να δημιουργηθούν νέες προοπτικές ανάπτυξης του πρωτογενούς τομέα, η οποία συνδέεται με την αύξηση του γεωργικού εισοδήματος, την αύξηση της απασχόλησης και, σε τελική ανάλυση, στην ανάπτυξη της υπαίθρου και στην αναστροφή του φαινομένου της ερήμωσης των αγροτικών περιοχών.

Τα βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν την περιοχή – στόχο (αγροτικές περιοχές της Π.Ε. Έβρου με έμφαση στις περιοχές που εντάσσονται στις προστατευόμενες περιοχές Natura) που παρουσιάζουν ενδιαφέρον από πλευράς επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων μέσα από την υλοποίηση της πρωτοβουλίας ανά τομέα παρέμβασης, περιγράφονται συνοπτικά στις παρακάτω γραμμές.

1.2.1 Προβλήματα και Προκλήσεις στην Αγροτική Παραγωγή

Η υφιστάμενη παραγωγική διάρθρωση της γεωργίας στην περιοχή στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά στις εκτατικές ετήσιες καλλιέργειες, καλλιέργειες που χαρακτηρίζονται από χαμηλές στρεμματικές αποδόσεις, υψηλές απαιτήσεις σε εισροές (λιπάσματα και προϊόντα φυτοπροστασίας) και ενέργεια (για άρδευση και πετρέλαιο για τις καλλιεργητικές φροντίδες) όπως επίσης και από χαμηλή ένταση εργασίας (με όρους Μ.Α.Ε.) ή επενδύσεων. Σε αυτά προστίθεται ο μικρός και πολυτεμαχισμένος κλήρος, αλλά και η δομή της μέσης γεωργικής εκμετάλλευσης, όπου η αγροτική δραστηριότητα ασκείται κυρίως ατομικά, κατά συνέπεια δεν προσφέρονται οι απαραίτητες συνθήκες για τη δημιουργία οικονομικών κλίμακας η υιοθέτηση τεχνολογιών ευφυούς γεωργίας. Ανάλογη κατάσταση παρατηρείται και στις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις.

Τα ανωτέρω δομικά προβλήματα έχουν ως αποτέλεσμα η αγροτική οικονομία της περιοχής να χαρακτηρίζεται από χαμηλή ακαθάριστη πρόσοδο ανά στρέμμα, λόγω αφενός των χαμηλών στρεμματικών αποδόσεων, του αυξημένου κόστους παραγωγής αλλά και των χαμηλών τιμών παραγωγού, κυρίως λόγω της επιλογής των καλλιεργούμενων ειδών, όπου, όπως αναφέρθηκε, η έμφαση δίνεται στις εκτατικές καλλιέργειες αντί των δυναμικών καλλιεργειών (όπως οι δενδρώδεις, τα κηπευτικά, η άμπελος και τα αρωματικά) με ελάχιστες εξαιρέσεις, όπως η καλλιέργεια σπαραγγιού στο Τυχερό, σκόρδων στη Βύσσα, κηπευτικών (πεπόνι) στην περιοχή Πέπλου - Τυχερού, τα αρωματικά φυτά (βόρειος Έβρος), η αμπελοκαλλιέργεια (περιοχή Σουφλίου) και η ελαιοκομία (περιοχή Μάκρης).

Οι σύγχρονες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο αγροτικός τομέας συνδέονται με μια σειρά από παράγοντες οι οποίες ασκούν περαιτέρω πιέσεις στην μέση εκμετάλλευση αλλά παράλληλα δημιουργούν και νέες ευκαιρίες. Αυτές αφορούν συνοπτικά τις παρακάτω:

- Προβλήματα στην παραγωγική διαδικασία που προκαλεί η κλιματική αλλαγή, η οποία δημιουργεί ένα δυσμενές περιβάλλον ανάπτυξης των φυτών, που οφείλεται στους παρατεταμένους καύσωνες, την λειψυδρία, τους όψιμους παγετούς και την αύξηση των ασθενειών.
- Προβλήματα οικονομικής φύσεως τα οποία έχουν οξυνθεί σημαντικά το τελευταίο διάστημα και αφορούν στην αύξηση του ενεργειακού κόστους και την αύξηση τους κόστους λιπασμάτων και ζωοτροφών.
- Προκλήσεις όσον αφορά την ανάγκη συμμόρφωσης των παραγωγών με το νέο πλαίσιο της Κ.Α.Π. η οποία από τη μία συνδέει τις ενισχύσεις του 1^{ου} Πυλώνα με αυστηρότερα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος κατά την παραγωγική διαδικασία, από την άλλη συνδέει τα επενδυτικά προγράμματα των αγροτών (2^{ος} Πυλώνας) με επενδυτικά σχέδια αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών με στόχο την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και την προστασία της βιοποικιλότητας καθώς και την ανάπτυξη ενός πιο ασφαλούς και αποδοτικού συστήματος αγροδιατροφής.
- Προκλήσεις όσον αφορά την διάθεση των προϊόντων, η οποία επηρεάζεται τόσο από τις αλλαγές στην εφοδιαστική αλυσίδα, όσο και τις νέες καταναλωτικές τάσεις, οι οποίες δείχνουν μια προτίμηση στα ασφαλή και υγιεινά αλλά και τοπικώς παραγόμενα προϊόντα με υψηλή ποιότητα και χαμηλό περιβαλλοντικό αποτύπωμα.

Η παρούσα πρωτοβουλία αποσκοπεί στο να προτείνει λύσεις που θα διευθετούν τα ανωτέρω προβλήματα αλλά και θα αξιοποιούν τις δυνατότητες που παρουσιάζονται για τη βελτίωση του των συνθηκών του αγροτικού τομέα στην περιοχή, πετυχαίνοντας παράλληλα τους ευρύτερους στόχους που ενσωματώνονται στην «Στρατηγική από το Αγρόκτημα στο Πιάτο» και τη Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα.

1.2.2 Προβλήματα και Προκλήσεις για την Ανάπτυξη της Υπαίθρου

Το προφίλ της υπαίθρου της Π.Ε. Έβρου φέρει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, ειδικότερα:

- αναπτύσσεται αρμονικά πάνω στο πλούσιο φυσικό περιβάλλον και το τοπίο,
- ενσωματώνει στο τουριστικό της προϊόν την τοπική ταυτότητα και παράδοση, και
- εμπλέκει μεγάλο μέρος της τοπικής κοινωνίας στην τουριστική δραστηριότητα.

Οι θεματικές μορφές εναλλακτικού τουρισμού που προωθούνται, εκ της φύσεώς τους, έχουν θετικό πρόσημο στην τοπική ανάπτυξη, συνδυάζοντας την οικονομική δραστηριότητα με την ανάδειξη της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και του πλούσιου φυσικού της περιβάλλοντος.

Για τις περιοχές του Έβρου που συνιστούν Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλους, οι δραστηριότητες που εντάσσονται στον εναλλακτικό τουρισμό περιλαμβάνουν:

- Περιήγηση στη φύση μέσα από σηματοδοτημένα μονοπάτια και οριοθετημένες διαδρομές για πεζοπορία ή για ποδηλατικές διαδρομές.
- Παρατήρηση πουλιών (bird watching) μέσα από συναφείς υποδομές (παρατηρητήριο αρπακτικών πουλιών στη Δαδιά).
- Οργάνωση ημερησίων εκδρομών ξενάγησης με mini bus (Δαδιά) ή βαρκάδες (Δέλτα Έβρου).

- Συμμετοχή σε θεματικές δράσεις και εκδηλώσεις (λ.χ. απελευθέρωση πουλιών κατόπιν περίθαλψης, μανιταρογνωσία κλπ).
- Ενημέρωση και πληροφόρηση μέσα από τη λειτουργία Κέντρων Πληροφόρησης και την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για μαθητές.
- Επισκέψεις σε αγροτουριστικά καταλύματα, επισκέψιμα οινοποιία ή μικρές βιοτεχνίες (λ.χ. μεταξιού).
- Γνωριμία με τα τοπικά παραδοσιακά προϊόντα μέσα από τη λειτουργία μικρών εκθετηρίων.

Από σχετικές έρευνες προκύπτουν ορισμένα χαρακτηριστικά τόσο σε σχέση με την τουριστική ζήτηση, όσο και αναφορικά με το κομμάτι της προσφοράς (το τουριστικό προϊόν), τα βασικότερα εξ αυτών περιλαμβάνουν τα κάτωθι:

- Ο περιορισμένος αριθμός επισκεπτών στις περιοχές της Δαδιάς και του Δέλτα του Έβρου, συγκριτικά με άλλα παρόμοια εθνικά πάρκα. Επίσης, η περιορισμένη διάρκεια παραμονής (ως επί τω πλείστο ημερήσιες εκδρομές) και η περιορισμένη κατά κεφαλήν δαπάνη (για αγορά προϊόντων κλπ).
- Η απουσία επαρκών δομών διανυκτέρευσης και άλλων υπηρεσιών (ταβέρνες κλπ) ώστε να υποστηρίζουν έναν μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών αλλά και να κατορθώσουν να τον κρατήσουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.
- Οι ελλείψεις σε βασικές ή υποστηρικτικές υποδομές σε μέρη με ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον και γενικά η μη επαρκής αξιοποίηση ορισμένων εμβληματικών τουριστικών πόρων (Δέλτα Έβρου).

Συνεπώς, με βάση τα παραπάνω, οι βασικές προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει ο τουρισμός στην περιοχή εντοπίζονται στις παρακάτω:

- ⇒ Η αύξηση των δομών διανυκτέρευσης μέσα από την δημιουργία νέων πρότυπων αγροτουριστικών καταλυμάτων αλλά και μέσα από την μετατροπή γεωργικών ή κτηνοτροφικών μονάδων σε επισκέψιμα αγροκτήματα.
- ⇒ Ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος και η βελτίωση της προσφοράς υπηρεσιών θεματικού τουρισμού (δραστηριότητες υπαίθρου, εκθετήρια, θεματικές εκδηλώσεις κλπ).
- ⇒ Η σύνδεση της αγροτικής παραγωγής με τον τουρισμό μέσα από την ανάδειξη της τοπικής γαστρονομίας και την προβολή της διακριτής ταυτότητας των τοπικών ποικιλιών.

Σε κάθε βήμα, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη επίσης οι σύγχρονες τάσεις της τουριστικής ζήτησης (όπως το ITB World Travel Trends Report), από τις οποίες προκύπτουν τα εξής:

- Η αυξημένη ζήτηση για πραγματικές εμπειρίες που συνδέονται με την επαφή με τη φύση, την τοπική παράδοση και τη γαστρονομία του προορισμού.
- Η αυξημένη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των πιο δυναμικών ομάδων τουριστών (προφίλ του «πράσινου» τουρίστα), η οποία αποτελεί βασικό κριτήριο κατά την επιλογή ενός προορισμού, με άλλα λόγια προτιμώνται προορισμοί που συμβάλλουν στην προστασία και την ανάδειξη του περιβάλλοντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II –

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ

Η προτεινόμενη πρωτοβουλία περιλαμβάνει την παραγωγή ενός Οδηγού για την βελτίωση της κατάστασης του αγροτικού τομέα σε επίπεδο εκμετάλλευσης. Ο Οδηγός αυτός φέρει τον τίτλο **«Οδηγός για την εφαρμογή της Στρατηγικής «Από το Αγρόκτημα στο Πιάτο» και την αξιοποίηση των προοπτικών που προκύπτουν από αυτή»**.

Μέσα από αυτόν επιδιώκεται ο σχεδιασμός και η εφαρμογή «πράσινων» γεωργικών πρακτικών ή συμπληρωματικών επιχειρηματικών ενεργειών, με στόχο την δημιουργία ενός πιο οικονομικά βιώσιμου και περιβαλλοντικά αειφόρου αγροτικού τομέα. Επιπρόσθετα, ο Οδηγός αυτός έρχεται να καλύψει σημαντικές παραμέτρους των κατευθυντήριων γραμμών των Ενωσιακών και Εθνικών Στρατηγικών που σχετίζονται με τον αγροτικό τομέα και τον ρόλο του στην επίτευξη των στόχων που τίθενται για την αντιμετώπιση του φαινομένου της Κλιματικής Αλλαγής και την άμβλυση των επιπτώσεων που προκαλούνται από αυτή.

Συγκεκριμένα, ο Οδηγός συμβαδίζει με τις επιταγές της αναθεωρημένης Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (με την ενσωμάτωση της Στρατηγικής «Από το Αγρόκτημα στο Πιάτο»), της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Κλιματική Αλλαγή και της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Βιοποικιλότητα, καθώς και των επιμέρους Εθνικών Στρατηγικών (Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την Κ.Α.Π., Εθνικό Σχέδιο για το Κλίμα, Εθνική Στρατηγική για την Βιοποικιλότητα).

Με βάση τα παραπάνω, το περιεχόμενο του παρόντος Οδηγού αναπτύσσεται σε όλες τις διαστάσεις του αγροτικού τομέα, εστιάζοντας στους ακόλουθους τομείς παρέμβασης:

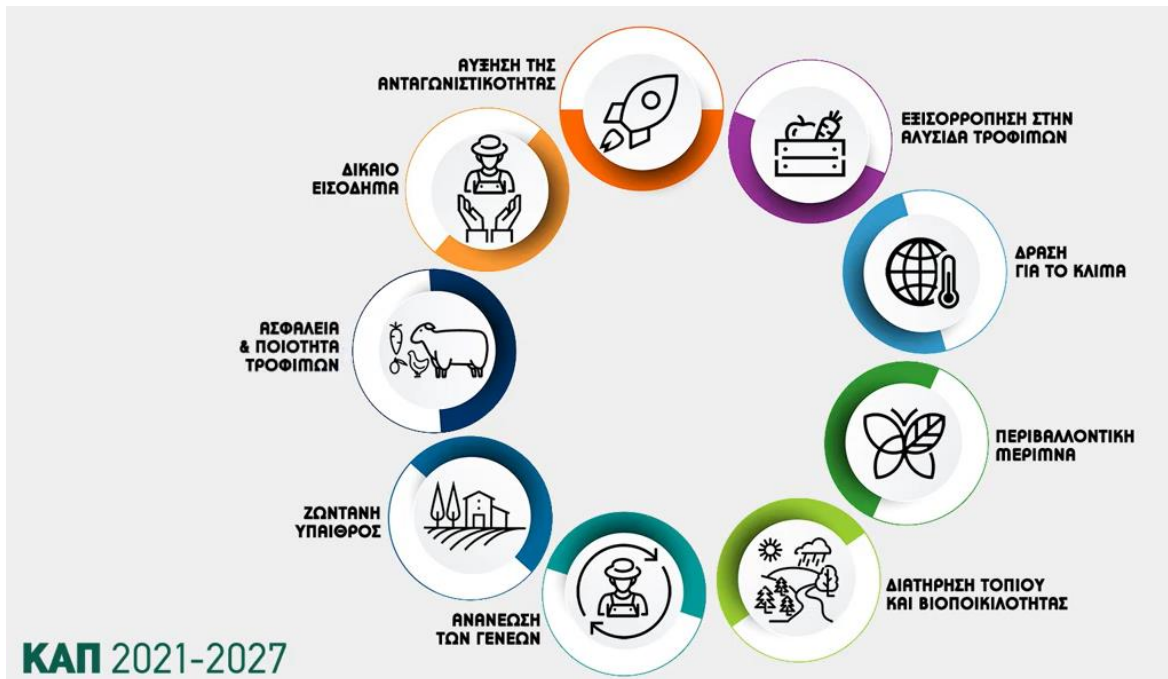
- ✓ **Δημιουργία και διατήρηση χώρων οικολογικής εστίασης.**
- ✓ **Εφαρμογή «πράσινων» καλλιεργητικών πρακτικών στην γεωργία και την κτηνοτροφία.**
- ✓ **Πρώθηση τοπικών καλλιεργειών και πιστοποίηση προϊόντων Π.Ο.Π./Π.Γ.Ε..**
- ✓ **Σύνδεση της αγροτικής παραγωγής με τον εναλλακτικό τουρισμό.**

Στις παρακάτω ενότητες περιγράφονται οι βασικοί άξονες ανάπτυξης του Οδηγού.

2.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Ο αγροτικός τομέας συνδέεται με μια σειρά από δημόσια αγαθά όπως είναι η παροχή ασφαλών τροφίμων, η διατήρηση της ποιότητας του εδάφους και των υδάτων, η προστασία της βιοποικιλότητας και του τοπίου. Επιπλέον, η αγροτική παραγωγή συντείνει αλλά αποτελεί παράγοντα ανάσχεσης της κλιματικής αλλαγής καθώς από την μία παράγει αέρια του θερμοκηπίου από την άλλη μπορεί να συμβάλλει στην δέσμευση ποσοτήτων άνθρακα. Κατά συνέπεια, στόχος αποτελεί η μείωση των επιπτώσεων στο περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα και η ενίσχυση της προσφοράς ποιοτικών τροφίμων και αγροπεριβαλλοντικών αγαθών, παράλληλα με την προσαρμογή της στην κλιματική αλλαγή αλλά και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας σε επίπεδο εκμετάλλευσης.

Τα παραπάνω απεικονίζονται σχηματικά στην παρακάτω εικόνα:

Πηγή: <https://ead.gr>

Τα πεδία αυτά μετουσιώνονται σε στοχευμένες πολιτικές μέσα από την αναθεωρημένη Κ.Α.Π. και το υποβληθέν Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για τη νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική (Σ.Σ. Κ.Α.Π.) για την προγραμματική περίοδο 2023-2027, ορισμένες από τις οποίες διαπερνούν οριζόντια και άλλες τομεακές στρατηγικές, όπως η Ευρωπαϊκή και Εθνική Στρατηγική για τα Δάση και τη Βιοποικιλότητα.

2.1.1 Η νέα Κ.Α.Π. και η Στρατηγική «Από το Αγρόκτημα στο Πιάτο»

Η αναθεωρημένη Κοινή Αγροτική Πολιτική εναρμονίζεται με τη Στρατηγική «Από το Αγρόκτημα στο Πιάτο», που αποσκοπεί σε ένα πιο βιώσιμο μοντέλο παραγωγής τροφίμων με κύρια χαρακτηριστικά την ενίσχυση της ανθεκτικότητάς του απέναντι στις μεταβολές που φέρει η κλιματική αλλαγή, τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος (μέσω της μείωσης της χρήσης λιπασμάτων και φυτοπροστασίας), την προστασία της βιοποικιλότητας, τον εξορθολογισμό των χρησιμοποιούμενων πόρων (άρδευση) και την παραγωγή τροφίμων υψηλής διατροφικής αξίας, διασφαλίζοντας παράλληλα ένα αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο για τους παραγωγούς.

Στο επίκεντρο αυτής της διαδικασίας μετασχηματισμού του αγροτικού τομέα βρίσκονται οι αγροτικές, κτηνοτροφικές και δασοκομικές επιχειρήσεις ως κομιστές των επιθυμητών αλλαγών που θα συμβάλλουν αφενός στην ανταγωνιστικότητα του τομέα, αφετέρου στην προστασία του περιβάλλοντος, την άμβλυση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και του τοπίου.

Εξάλλου, η επίτευξη των ανωτέρω περνάει μέσα από τον αναθεωρημένο σχεδιασμό του προϋπολογισμού για την Κ.Α.Π. για την ερχόμενη προγραμματική περίοδο (2023-27), όπου το

40% των κονδυλίων δεσμεύεται για μέτρα και δράσεις για το κλίμα, όπερ συνεπάγεται έναν αυξημένο βαθμό συμμόρφωσης των παραγωγών, δίνοντας έμφαση στις επιδόσεις, επιβραβεύοντας γεωργούς και κτηνοτρόφους για τη θετική συμβολή τους στους τιθέμενους στόχους (λ.χ. την υιοθέτηση βιώσιμων πρακτικών, την αύξηση της δέσμευσης άνθρακα στο έδαφος, τη βελτίωση της ποιότητας των υδάτων, τη μείωση των εισροών, την συμβολή στη διατήρηση της βιοποικιλότητας).

Οι στόχοι αυτοί εξειδικεύονται στις νέες κατευθυντήριες γραμμές, όπως επισημαίνονται στο υπό κατάρτιση Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την ελληνική γεωργία, και αφορούν και στους δύο Πυλώνες. Αναλυτικά:

1^{ος} Πυλώνας – Εισοδηματικές Ενισχύσεις

<i>Βασική / πράσινη ενίσχυση</i>	<p>Ενισχυμένη Αιρεσιμότητα σε συσχέτιση:</p> <ul style="list-style-type: none"> - με την συμμόρφωση με τις ήδη υφιστάμενων πρακτικών Καλής Γεωργικής και Περιβαλλοντικής Κατάστασης (ΚΓΠΚ), - την ενσωμάτωση των απαιτήσεων του «Πρασινίσματος» (αμειψισπορά, διαφοροποίηση καλλιεργειών, αγρανάπαυση), και - την εφαρμογή οικολογικών σχημάτων (<i>eco-schemes</i>), όπως είναι η αγροοικολογία, η εναλλαγή καλλιεργειών με οσπριοειδείς καλλιέργειες, καθώς και πρακτικές που συμβάλλουν στην αποθήκευση άνθρακα και στην ενίσχυση της βιοποικιλότητας (χώροι οικολογικής εστίασης, διατήρηση μόνιμων λιβαδιών). - Εφαρμογή καλλιεργητικών πρακτικών σε εκμεταλλεύσεις που βρίσκονται σε περιοχές Natura.
<i>Συνδεδεμένη ενίσχυση</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Αύξηση της ανταγωνιστικότητας και προσανατολισμός στην αγορά, - Χρήση ανθεκτικών και προσαρμοσμένων ειδών και ποικιλιών.

2^{ος} Πυλώνας – Μέτρα Αγροτικής Ανάπτυξης

<i>Αγρο-περιβαλλοντικά μέτρα</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Εγκατάσταση / διατήρηση αγροδασικών συστημάτων πλούσιων σε στοιχεία του τοπίου. - Διατήρηση μεθόδων βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας. - Δάσωση και δημιουργία δασικών εκτάσεων. - Προστασία και διατήρηση γενετικών πόρων. - Προστασία του τοπίου.
<i>Ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Ψηφιακές και πράσινες επενδύσεις στη γεωργία (γεωργία ακριβείας, συστήματα εξοικονόμησης ύδατος). - Εφαρμογή εναλλακτικών μεθόδων φυτοπροστασίας με στόχο τη μείωση των φυτοφαρμάκων.
<i>Ανάπτυξη της υπαίθρου</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Επενδυτικά σχέδια για την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων (μεταποίηση, τυποποίηση τοπικών παραδοσιακών προϊόντων). - Επενδυτικά σχέδια για τη διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας (επισκέψιμα αγροκτήματα, υπηρεσίες εναλλακτικού τουρισμού υπαίθρου).

2.1.2 Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Οικοσυστήματα και τη Βιοποικιλότητα

Αναγνωρίζοντας την ανάγκη καταπολέμησης των αιτιών απώλειας της βιοποικιλότητας, η Ευρωπαϊκή και Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα περιλαμβάνει μετρήσιμους στόχους και μέτρα, τα κυριότερα εξ αυτών περιλαμβάνουν:

- ✚ Την **ενσωμάτωση** των στόχων της βιοποικιλότητας στους τομείς που την επηρεάζουν, όπως η γεωργία, η κτηνοτροφία και η δασοκομία. Στην κατεύθυνση αυτή κινούνται οι πολιτικές που αποσκοπούν στην επέκταση της βιολογικής γεωργίας (κατά 25%) και στη μείωση της χρήσης των φυτοφαρμάκων (κατά 50%).
- ✚ Την **αποκατάσταση** υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων (δασών, υγροτόπων κλπ), η οποία, μεταξύ άλλων, συμβάλλει στην αύξηση της απορρόφησης CO₂, στην παροχή βιώσιμων πόρων και στην θωράκιση του περιβάλλοντος από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.
- ✚ Την **αύξηση της δασοκάλυψης**, μέσα από την φύτευση δέντρων σε περιοχές που έχουν καεί, αποψιλωθεί ή υποβαθμιστεί.
- ✚ Την **διατήρηση και αειφορική διαχείριση** τρωτών οικοτόπων - ενδιαιτημάτων και ειδών χλωρίδας και πανίδας εντός περιοχών του Δικτύου Natura.
- ✚ Την **ενίσχυση της οικολογικής συνοχής** του Δικτύου Natura, μέσα από την ανάπτυξη οικολογικών διαδρόμων ώστε να διευκολύνονται οι μετακινήσεις τρωτών ειδών σε καταλληλότερα για αυτά ενδιαιτήματα.
- ✚ Την **αειφορική διαχείριση ημιφυσικών οικοσυστημάτων** (π.χ. ειδών που αυτοφύονται στα όρια καλλιεργειών, είδη ερπετοπανίδας στις ξερολιθιές εντός των καλλιεργειών κλπ) κατά την άσκηση των αγροτικών δραστηριοτήτων.
- ✚ Την **διατήρηση των γενετικών πόρων**, μέσω της δημιουργίας αποθεμάτων γενετικού υλικού των τοπικών ποικιλιών και των αυτοχθόνων φυλών ζώων.
- ✚ Την **διατήρηση της ποικιλότητας του τοπίου** και στοιχείων της υπαίθρου.
- ✚ Την ανάδειξη περιοχών μέσω του **εναλλακτικού τουρισμού** (φυσιολατρικός, αγροτουρισμός, παρατήρηση πουλιών κλπ) σε προστατευόμενες και άλλες περιοχές.

Πηγή: urbanpoint.gr

2.2 ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΣΜΕΥΣΗΣ ΑΝΘΡΑΚΑ ΣΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Οι πολιτικές που προωθούνται ή σχεδιάζονται για τους δύο αυτούς τομείς στο πλαίσιο της νέας Κ.Α.Π. βασίζονται στην αναγνώριση του ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει η γεωργία στην προστασία της βιοποικιλότητας αλλά και στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής μέσω της απορρόφησης του άνθρακα της ατμόσφαιρας.

Προς τούτο, αναγνωρίζεται επίσης η ανάγκη παροχής πρόσθετων οικονομικών κινήτρων (συμπληρωματικά προς την κοινή γεωργική πολιτική) προκειμένου να ενθαρρυνθούν οι γεωργοί να υιοθετήσουν γεωργικές πρακτικές που προστατεύουν τη βιοποικιλότητα και συμβάλλουν στην αποθήκευση του διοξειδίου του άνθρακα και την ενσωμάτωσή του στο έδαφος.

Ένα βασικό ζήτημα αφορά (κυρίως στο κομμάτι της δέσμευσης άνθρακα) τη δημιουργία ενός συστήματος πιστοποίησης για τις απορροφήσεις άνθρακα (το οποίο θα αποτελέσει αντικείμενο νομοθετικής πρότασης στο τέλος του έτους), προκειμένου να αξιολογηθούν οι πρακτικές που αυξάνουν την αποθήκευση άνθρακα, με βάση επιστημονικά επιβεβαιωμένες απαιτήσεις μέτρησης. Το ρυθμιστικό πλαίσιο που θα δημιουργηθεί θα προβλέπει τους τρόπους χρηματοδότησης και τους κανόνες για την πιστοποίηση των απορροφήσεων άνθρακα (θα βασίζεται στην απόδοση και όχι απλά στην υιοθέτηση πρακτικών από τους αγρότες). Σε κάθε περίπτωση και εδώ, όπως και στην περίπτωση των υφιστάμενων «πράσινων» ενισχύσεων που στοχεύουν στην διατήρηση της βιοποικιλότητας, η γεωργία δέσμευσης άνθρακα δίνει τη δυνατότητα δημιουργίας πρόσθετων, «πράσινων» εσόδων για τους αγρότες και γι αυτό θα πρέπει να υποστηριχθεί σε επίπεδο εφαρμογής.

Ως προς το τελευταίο, εξίσου σημαντικό ζήτημα ωστόσο αποτελεί η επιλογή εκείνων των πρακτικών που μπορούν να ταξινομηθούν ως πρακτικές που μπορούν να επιτυγχάνουν συνδυαστικά και τους δύο προαναφερόμενους στόχους. Τέτοιες πρακτικές μπορούν να περιλαμβάνουν τη φύτευση φρακτών ή δένδρων και την δημιουργία χώρων οικολογικής εστίασης γενικότερα, την καλλιέργεια ψυχανθών, τη χρήση καλλιεργειών εδαφοκάλυψης, τη διατήρηση των τυρφώνων και τη δάσωση ή την αναδάσωση εκτάσεων.

Ως εκ τούτου, ο παρόν Οδηγός αποσκοπεί στο να κατευθύνει τους αγρότες των αγροτικών περιοχών της Π.Ε. Έβρου (ειδικότερα εκείνων που βρίσκονται εντός των περιοχών Natura) να εφαρμόσουν έξυπνες και εύκολες στην εφαρμογή, οικονομικά αποδοτικές και βιώσιμες τεχνικές βελτίωσης των επιδόσεων της εκμετάλλευσής τους παράλληλα με την επίτευξη των ανωτέρω δύο στόχων, που θα αποτελούν σύντομα και συμβατική τους υποχρέωση. Αυτές μπορούν να ενταχθούν σε δύο κατηγορίες.

2.2.1 Δημιουργία Μόνιμων Χώρων Οικολογικής Εστίασης στα Όρια των Αγροτεμαχίων

Μια συνηθισμένη πρακτική όσον αφορά την διαχείριση στα όρια των αγροτεμαχίων και ειδικότερα εκείνων που γειτνιάζουν με κανάλια άρδευσης περιλαμβάνει αφενός την βαριά κατεργασία του εδάφους μέχρι τα όρια του καναλιού καθώς και την καταστροφή όλων των δέντρων που αυτό-φύονται κατά μήκος αυτού.

Οι μέθοδοι αυτοί προκαλούν σημαντικά προβλήματα που εντοπίζονται στα ακόλουθα:

- ❖ Στην απώλεια του φυσικού στοιχείου στα όρια των χωραφιών, προκαλώντας διαχρονικά σοβαρή μείωση στους πληθυσμούς της άγριας πανίδας και κυρίως των άγριων πτηνών, εξαιτίας της απώλειας φυσικού καταφυγίου, τροφής και φωλιάσματος.
- ❖ Στην δημιουργία φαινομένων διάβρωσης και απώλειας εδάφους των καλλιεργήσιμων εκτάσεων κατά μήκος των καναλιών.
- ❖ Στην υποβάθμιση της λειτουργίας των καναλιών λόγω της υπερσυσσώρευσης βιομάζας που δημιουργείται από την κατακόρυφη αύξηση των ζιζανίων στο εσωτερικό τους, αυξάνοντας το κόστος αποκατάστασης αυτών και του καθαρισμού τους.
- ❖ Στην υποβάθμιση της αισθητικής του τοπίου.
- ❖ Στην μείωση των αποδόσεων των παρακείμενων καλλιεργειών λόγω της έκθεσής τους σε ακραία φαινόμενα, όπως οι θυελλώδεις άνεμοι, οι οποίοι καταστρέφουν σημαντικά τμήματα των καλλιεργούμενων ειδών (αφορά κυρίως στις δενδρώδεις καλλιέργειες, όπου παρατηρούνται σημαντικές απώλειες σε καρπούς και παραγωγικά κλαδιά).

Εικόνα από τη συνηθισμένη πρακτική καλλιέργειας στα όρια των αγροτεμαχίων και καταστροφής της φυσικής βλάστησης κατά μήκος των καναλιών.

Η αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκαλούν οι υφιστάμενες μέθοδοι μπορεί να επιτευχθεί μέσα από έναν απλό, οικονομικό και αποτελεσματικό τρόπο, την **δημιουργία μόνιμων ζωνών οικολογικής εστίασης** κατά μήκος των καναλιών που συνορεύουν τα αγροτεμάχια (αν και φυσικά μπορεί να επεκταθεί στο σύνολο σχεδόν των αγροτεμαχίων).

Αυτή περιλαμβάνει δύο ενέργειες. Η πρώτη αφορά στην φύτευση κατά μήκος των καναλιών δέντρων, σε γραμμική διάταξη, είτε στην απόφαση να επιτραπεί η ανάπτυξη των αυτόφυτων δέντρων. Η δεύτερη ενέργεια προβλέπει την αποφυγή κατεργασίας και καλλιέργειας ενός τμήματος κατά μήκος του αγροτεμαχίου (διαστάσεων άνω του ενός μέτρου σε πλάτος) προκειμένου να αναπτυχθεί η φυσική φυτοκάλυψη από ποώδη φυτά (τα οποία φέρουν συνήθως άνθη στα στελέχη τους).

Οι πρακτικές αυτές απεικονίζονται στις παρακάτω φωτογραφίες.

Επάνω: Δημιουργία φυσικού φυτοφράκτη από αυτοφυή δέντρα σε φυτεία ακτινιδιάς, ο οποίος λειτουργεί και ως φυσικός ανεμοφράκτης.

Δεξιά: Εγκατάσταση φυτοφράκτη κατά μήκος των ορίων μιας εκμετάλλευσης με μια συστοιχία παραγωγικών δέντρων (βερικοκιές).

Κάτω: Δημιουργία ζώνης οικολογικής εστίασης που επιτρέπει την ανάπτυξη ανθοφόρων ποωδών φυτών που παρέχουν τροφή σε μέλισσες και άλλα έντομα επικονιαστές (πηγή: planetsaviours.com).

Σε επίπεδο περιβαλλοντικών ωφελειών, η παραπάνω πρακτική επιδρά συνδυαστικά, μέσω της διατήρησης της φυσικής φυτοκάλυψης και της αύξησης της ποικιλομορφίας των συγκεκριμένων ζωνών, στην ενίσχυση της βιοποικιλότητας, η οποία, σύμφωνα με σχετικές έρευνες, μπορεί να ανέλθει στο 30%. Η προσθήκη δέντρων και η ανάπτυξη ποώδους βλάστησης δημιουργεί χώρους που λειτουργούν ως καταφύγια άγριας ζωής, χώροι αναπαραγωγής και εύρεσης τροφής, όπως επίσης και φωλιάσματος των άγριων πτηνών, συμβάλλοντας στη διατήρηση πολλών προστατευόμενων ειδών. Παράλληλα, αυξάνει την ικανότητα του χωραφιού στη δέσμευση άνθρακα χωρίς να «θυσιάζονται» καλλιεργητικές εκτάσεις.

Φυσικό καταφύγιο άγριας πανίδας, μέσα από την δημιουργία μόνιμου χώρου οικολογικής εστίασης.

Σε επίπεδο εκμετάλλευσης, καθιστά τις γειτονικές καλλιέργειες πιο ανθεκτικές στην κλιματική αλλαγή, ενώ συμβάλλει στη βελτίωση της λειτουργίας των γεωργικών οικοσυστημάτων, μέσω της δημιουργίας φυσικών ανεμοφρακτών, την αύξηση της εδαφικής υγρασίας και την βελτίωση της ποιότητας του εδάφους. Επιπλέον, διατηρεί σε καλή κατάσταση τα κανάλια και μειώνει τη συχνότητα καθαρισμού τους από την βιομάζα που συγκεντρώνεται στον πυθμένα τους.

Τέλος, η εν λόγω πρακτική χαρακτηρίζεται από δύο πλεονεκτήματα για τους παραγωγούς, διοικητικής φύσεως. Καταρχήν, συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις για δέσμευση χώρων για δημιουργία ζωνών οικολογικής εστίασης χωρίς να δεσμεύονται ολόκληρα, παραγωγικά, αγροτεμάχια. Επιπλέον, είναι εύκολη τεκμηρίωσή τους μέσα από την καταγραφή τους στην δήλωση καλλιέργειας – ΟΣΔΕ (κομμάτι επί του αγροτεμαχίου), δίπλα στην δήλωση του καλλιεργούμενου είδους για το συγκεκριμένο αγροτεμάχιο.

Επιπρόσθετα, πέραν των οικονομικών ωφελειών (διασφάλιση της συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις της Κ.Α.Π. για την καταβολή της «πράσινης» ενίσχυσης, εκμετάλλευση των καρπών προκειμένου για παραγωγικά δέντρα), οι αγρότες μπορούν να συνεισφέρουν στον στόχο της Στρατηγικής της Ε.Ε. για τη Βιοποικιλότητα για την φύτευση 3 δισ. δέντρων στην ευρωπαϊκή ύπαιθρο, συμμετέχοντας σε εργαλεία καταγραφής αυτών, όπως το εργαλείο δεδομένων *MapMyTree* που θα τεθεί σε λειτουργία την άνοιξη του 2022 και θα αναλάβει την καταχώρηση και τη χαρτογράφηση των φυτεμένων δέντρων.

Ως προς την υλοποίηση της προτεινόμενης πρακτικής, το κόστος εγκατάστασης είναι μηδαμινό για τις περιπτώσεις της αυτοφυούς βλάστησης, ενώ για την εγκατάσταση παραγωγικών δέντρων το κόστος είναι ελάχιστο και περιορίζεται μόνο στις εργασίες φύτευσης και περιποίησης των δέντρων, καθότι παρέχεται η δυνατότητα της δωρεάν προμήθειας δενδρυλλίων από το δασαρχείο στη βάση ετήσιας πρόσκλησής του, η οποία απευθύνεται και σε παραγωγούς. Η πρόσκληση αυτή περιλαμβάνει μία λίστα δέντρων που μπορεί να προμηθευτεί ο κάθε ενδιαφερόμενος, η οποία αφορά στα παρακάτω είδη δέντρων, σύμφωνα με τον αναρτημένο πίνακα.

Πίνακας Κατανομής Κατάλληλων Φυτών Περιόδου 2020-21

A. Κωνοφόρα	Είδη Κυπαρισσιού Είδη Πεύκης
B. Πλατύφυλλα	Γκορτσιά (αγριαχλαδιά), Δαμασκηλιά, Καστανιά, Καρυδιά Κουτσουπιά Λεύκη, Φλαμουριά, Πλάτανος, Σφένδαμος

2.2.2 Εγκατάσταση Αγροδασικών Συστημάτων και Μικτών Συστημάτων Δενδρωδών με Ετήσιες Καλλιέργειες

Τα **αγροδασικά συστήματα** αποτελούν μία μέθοδο μικτής καλλιέργειας που περιλαμβάνει την συγκαλλιέργεια στο ίδιο χωράφι δασικών δέντρων πολλαπλών σκοπών (ξυλεία, φρούτα, καρποί) ή σπυροφόρων με διάφορες ποώδεις καλλιέργειες (κηπευτικά, σιτηρά), όπου τα δέντρα καλύπτουν ένα μικρό μέρος του χωραφίου (όχι περισσότερο από 15%) οπότε το υπόλοιπο μέρος μπορείς να αξιοποιηθεί με μια γεωργική καλλιέργεια.

Τυπική εικόνα ενός αγροδασικού συστήματος (πηγή: dasarxeio.com)

Η μέθοδος διαφοροποιείται από το τυπικό πρόγραμμα δάσωσης στο ότι ο αγρός δεν καλύπτεται εξολοκλήρου από δασικά είδη αλλά περιλαμβάνει και καλλιέργειες όπου, με τον

τρόπο αυτό, ο γεωργός εξακολουθεί να δραστηριοποιείται στο χωράφι το οποίο συνεχίζει να αξιοποιείται για την παραγωγή προϊόντων, ενώ αντίθετα στις δασώσεις το εγκαταλείπει. Κατά την δημιουργία ενός αγροδασικού συστήματος, τα δέντρα φυτεύονται σε γραμμές και αποστάσεις που να επιτρέπουν τις υπόλοιπες εργασίες (λ.χ. να μην εμποδίζουν τη χρήση μηχανημάτων) και την συμβιωτική καλλιέργεια να αναπτυχθεί.

Η αντίστροφη μέθοδος της προηγούμενης αφορά στο **μικτό σύστημα δενδρωδών ή αμπέλου με ετήσιες καλλιέργειες**, οι οποίες περιλαμβάνουν την συγκαλλιέργεια παραγωγικών δέντρων (οπωροφόρα, ακρόδρυα κλπ) με ετήσια φυτά (ως επί τω πλείστον ψυχανθή).

Οι μέθοδοι αυτοί κερδίζουν συνεχώς έδαφος σε όλη την ευρωπαϊκή ύπαιθρο, ειδικότερα σε ευαίσθητα οικολογικά περιοχές (όπως οι περιοχές που εντάσσονται στο δίκτυο Natura). Για παράδειγμα στη Γαλλία για την προώθηση αυτού του τομέα, έχουν εγκριθεί κάποιες μέθοδοι, από τις οποίες ξεχωρίζουν: α) το “field crops”, το οποίο στοχεύει σε πολυετείς καλλιέργειες (δενδρώδεις - φρούτα), και β) το “Planting of Orchards” που στοχεύει στη φύτευση οπωρώνων σε γη όπου δεν καλλιεργείται επί του παρόντος για τον σκοπό αυτό.

Η λογική πίσω από τα συστήματα αυτά βρίσκεται στο ότι, ο συνδυασμός ή, καλύτερα η συμβιωτική συνύπαρξη των διαφόρων ειδών φυτών (δασικά, θάμνοι, ετήσιες καλλιέργειες) βοηθά την ικανότητα του αγροτεμαχίου ως συνόλου να αυτό-οργανώνεται και να αποκτά μια σύνθετη μορφή δημιουργώντας ένα περιβάλλον με συσσωρευμένη ενέργεια και δυνατότητες ανάπτυξης, με σημαντικά θετικά αποτελέσματα για την καλλιέργεια. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι το κάθε είδος ξεχωριστά, και σύμφωνα με τον βιολογικό του κύκλο και την φυσιολογία του, συμβάλλει στην βελτίωση της ποιότητας του εδάφους, στην λειτουργία των μικροοργανισμών εντός αυτού, στην βελτίωση του μικροκλίματος και τη διατήρηση της εδαφικής υγρασίας (βλ. διπλανό σχήμα), στην προστασία από δυσμενείς καιρικές συνθήκες και τα ακραία φαινόμενα, στην προστασία από τους εχθρούς και τις ασθένειες που προσβάλλουν τα παραγωγικά δέντρα και στην ελαχιστοποίηση των εισροών που απαιτούνται (λιπάσματα, φυτοπροστατευτικά, αρδευτικό νερό), αφού βελτιώνει την γονιμότητα των εδαφών μέσα από την αύξηση της οργανικής ουσίας.

Διαφορές θερμοκρασίας ανάλογα με τον βαθμό φυτοκάλυψης.

Επιπλέον, το εν λόγω σύστημα ενδείκνυται επίσης για την εφαρμογή τεχνικών της αποκαλούμενης «**γεωργίας διατήρησης**», μια καθιερωμένη πρακτική η οποία περιλαμβάνει την κατάργηση της κατεργασίας του εδάφους που καταστρέφει, μαζί με τη βιοποικιλότητα, και τους ωφέλιμους μικροοργανισμούς. Αυτή γενικά βασίζεται σε βασίζεται σε τρεις πυλώνες, α) την ελάχιστη διατάραξη του εδάφους, β) την προστασία του με φυτοκάλυψη, και γ) την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων των αμειψισπορών.

Με τον τρόπο αυτό μειώνεται και το κόστος από την χρήση των μηχανημάτων. Παράλληλα, προκειμένου για τις μικτές καλλιέργειες, η ένταξη των ψυχανθών συνεισφέρει στα αποθέματα αζώτου, βασικό στοιχείο για την ανάπτυξη των δέντρων, με φυσικό τρόπο, ελαχιστοποιώντας την ανάγκη, και κατ' επέκταση του κόστους, λίπανσης με συμβατικά λιπάσματα. Η πρακτική της απευθείας σποράς ψυχανθών στις δενδρώδεις (χωρίς να προηγηθεί κατεργασία) έχει εφαρμοστεί πιλοτικά σε πειραματικές καλλιέργειες από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και την Εταιρία Προώθησης Αειφορικών Καλλιεργητικών Συστημάτων, η οποία, σύμφωνα με τις σχετικές έρευνες, έχει δώσει ενθαρρυντικά αποτελέσματα. Βασική προϋπόθεση αποτελεί αυτή (η αμειψισπορά) να γίνεται συνδυαστικά και να επιλέγονται οι κατάλληλες καλλιέργειες για την περιοχή και το σύστημα αμειψισποράς, τα είδη των ποικιλιών, την κατάλληλη πυκνότητα και εποχή σποράς, την εποχή εφαρμογής της ζιζανιοκτονίας με τα κατάλληλα σκευάσματα, την περίοδο που πρέπει να εφαρμόζονται τα λιπάσματα, τον τρόπο άρδευσης κλπ.

Οι παραπάνω πρακτικές μπορούν να βρουν πρόσφορο έδαφος για την εφαρμογή τους σε αγροτικές εκτάσεις που βρίσκονται εντός περιοχών Natura, καθώς μπορούν να συμβάλλουν στην επίλυση ορισμένων προβλημάτων βιωσιμότητας μιας εκμετάλλευσης, αλλά και να συνεισφέρουν στην επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων που τίθενται αναφορικά με τον τομέα της γεωργίας τόσο σε επίπεδο εθνικό και ενωσιακό, όσο και σε τοπικό.

Ειδικότερα, όσον αφορά τις **εκμεταλλεύσεις**, ο μεγαλύτερος αριθμός αγροτεμαχίων που βρίσκεται εντός των περιοχών Natura δεν αρδεύεται από τα υφιστάμενα δίκτυα (τα οποία αναπτύσσονται κυρίως στα πεδινά πλησίον των ποταμών και των ρεμάτων του νομού) ενώ επιπλέον βρίσκονται σε αρκετά μεγάλες αποστάσεις από την έδρα της κάθε εκμετάλλευσης (γεγονός που συνεπάγεται αυξημένο κόστος για τις καλλιεργητικές φροντίδες, λόγω κυρίως της αύξησης της τιμή του πετρελαίου). Παράλληλα, αυτά χαρακτηρίζονται από χαμηλά επίπεδα γονιμότητας με αποτέλεσμα την αυξημένη ανάγκη σε λιπάνσεις, ανεβάζοντας το κόστος παραγωγής, ειδικότερα στην παρούσα συγκυρία όπου το κόστος εφαρμογής συμβατικών λιπασμάτων και ζιζανιοκτόνων έχει ανέβει περίπου στο 100%.

Η εφαρμογή αυτών των συστημάτων αυτών συμβάλλουν αφενός στην μείωση του κόστους παραγωγής (μέσα από τον περιορισμό της κατανάλωσης καυσίμου και της εργασίας, την μείωση εισροών στα αγροεφόδια και των αποσβέσεων του γεωργικού εξοπλισμού), αφετέρου στην αύξηση των αποδόσεων των καλλιεργειών, η οποία επιτυγχάνεται μέσα από τη βελτίωση της γονιμότητας του εδάφους, τη συμπληρωματικότητα ως προς τα παραγόμενα προϊόντα (από τη συλλογή των καρπών των δέντρων), τον περιορισμό της διάβρωσης και την αύξηση της εδαφικής υγρασίας (η οποία συνεπάγεται μειωμένη συχνότητα άρδευσης), καθώς και τη βελτίωση της στράγγισης και του αερισμού τους αλλά και τον εμπλουτισμό των εδαφών με οργανική ύλη. Επιπλέον, βελτιώνει το μικροκλίμα συμβάλλοντας παράλληλα στην προστασία της αγροτικής παραγωγής από ακραίες κλιματικές συνθήκες (λ.χ. προστασία των καλλιεργειών από ισχυρούς

ανέμους) που έχουν αρνητικές επιπτώσεις στον όγκο και την ποιότητα της παραγωγής. Τέλος, για αγροτεμάχια που βρίσκονται πλησίον του Δέλτα του Έβρου, η παρουσία δέντρων συμβάλλει δραστικά την μείωση της αλάτωσης των εδαφών.

Σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, η προσθήκη ενός σημαντικού αριθμού δέντρων στις περιοχές αυτές συμβάλλουν στην επίτευξη τριών κεντρικών, **εθνικών και ενωσιακών, στόχων** για το περιβάλλον. Ο **πρώτος** έχει να κάνει με την αύξηση της συμβολής της γεωργίας στην δέσμευση άνθρακα. Σύμφωνα με σχετικές έρευνες, περίπου ένας επιπλέον τόνος μπορεί να αφαιρεθεί από την ατμόσφαιρα ανά εκτάριο καλλιεργήσιμης έκτασης κάθε χρόνο από την εφαρμογή αυτών των πρακτικών, σε σύγκριση με πρακτικές που διατηρούν γυμνά εδάφη χωρίς δέντρα και εφαρμόζουν μεθόδους όπως η εντατική χημική ζιζανιοκτονία και το συστηματικό όργωμα. Συγκεκριμένα, τα συστήματα αυτά αποθηκεύουν μεγαλύτερες ποσότητες άνθρακα (στα δέντρα και στο έδαφος) και ελευθερώνουν συγχρόνως οξυγόνο, το οποίο επιστρέφει στην ατμόσφαιρα.

Ο **δεύτερος** συνδέεται με την συμβολή της γεωργίας στην αύξηση της βιοποικιλότητας, η οποία (όπως αναφέρθηκε προηγουμένως) μπορεί να αυξηθεί έως και 30%. Το σημαντικό στοιχείο εδώ αφορά στο ότι τα συστήματα αυτά ενσωματώνουν την προσέγγιση «Από το Αγρόκτημα στο Πιάτο», ενσωματώνοντας τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στο επιχειρηματικό μοντέλο του παραγωγού, όπου με τον τρόπο αυτό μπορούν να μετατρέπουν την ανακτημένη βιοποικιλότητα σε κερδοφορία μέσω μιας σφραγίδας πιστοποίησης που δείχνει στους καταναλωτές στην περιβαλλοντική προστιθέμενη αξία του παραγόμενου προϊόντος.

Ο **τρίτος** στόχος αφορά στην δυνατότητα του αγροτικού τομέα να προσαρμοστεί καλύτερα στις μεταβολές που επιφέρει η κλιματική αλλαγή, να θωρακιστεί απέναντι στις επιπτώσεις που προκαλούνται από τα ραγδαία καιρικά φαινόμενα, συμβάλλοντας παράλληλα στον μετριασμό των συνεπειών αυτής. Αυτός επιτυγχάνεται αφενός μέσα από την εγκατάσταση πιο ανθεκτικών αγρο-συστημάτων, αφετέρου μέσα από την βελτίωση του μακροκλίματος της περιοχής που επιτυγχάνεται με την αύξηση της δασοκάλυψης. Πράγματι, ως προς το τελευταίο, σχετική έρευνα που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό γεωεπιστημών «Nature Geoscience», εκτιμά ότι η προσθήκη επιπλέον δέντρων σε μια περιοχή μπορεί να αντισταθμίσει -εν μέρει- την αύξηση της ξηρασίας που αναμένεται λόγω της κλιματικής αλλαγής (ιδίως στη Νότια Ευρώπη και φυσικά στην Ελλάδα) και να μεταβάλλει το «μοτίβο» των βροχών (συχνότητα, περιοδικότητα κ.ά.), αυξάνοντας τις ετήσιες καλοκαιρινές βροχοπτώσεις κατά 7,6% κατά μέσο όρο.

Τέλος, η προτεινόμενη πρακτική έχει μεγάλη σημασία και σε **τοπικό επίπεδο**, ειδικότερα σε ό,τι αφορά τη σύνδεση του γεωργικού μοντέλου με έργα και ενέργειες που δρομολογούνται στις εδώ περιοχές και αφορούν στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση του Δήμου Σουφλίου, εντός των ορίων του πρόκειται να δημιουργηθούν δύο πάρκα, το Μελισσοκομικό Πάρκο (έχει ήδη δημοσιευτεί το σχετικό ΦΕΚ για τη δημιουργία του στην περιοχή Κοτρωνιά του Εθνικού Πάρκου Δαδιάς) και το Πάρκο Μορεώνων, δύο πάρκα που θα ανοίξουν νέες προοπτικές για τους κλάδους της μελισσοκομίας και της σηροτροφίας, κλάδους που έχουν ήδη σημαντική παρουσία στην περιοχή και αποτελούν σημαντική πηγή εισοδήματος για τους κατοίκους της. Η εγκατάσταση αυτών των πάρκων θα έχει επίσης πολλαπλασιαστικά οφέλη για τον τόπο, μέσω της προώθησης του οικότουρισμού, μια σημαντική μορφή εναλλακτικού τουρισμού για την περιοχή, η οποία αποτέλεσε εξάλλου και βασικό κριτήριο για την βράβευση του Δήμου Σουφλίου με το βραβείο «Best Tourist Village».

Η ίδρυση των δύο πάρκων θα συμβάλλει στην ανάπτυξη τόσο της μελισσοκομίας (παραγωγή μελιού, πρόπολης και άλλων προϊόντων) όσο και της σηροτροφίας, η οποία οδηγεί στην παραγωγή υψηλής ποιότητας μεταξωτών. Παράλληλα, μπορεί να εμπλουτίσει το τουριστικό προϊόν της περιοχής και να τονώσει την επισκεψιμότητά της ως προορισμού.

Πάνω: Τοποθέτηση κυψελών μελισσιών σε Μελισσοκομικό πάρκο.

Δίπλα: Το δέντρο μουριάς ως πηγή τροφής για τους μεταξοσκώληκες.

Φωτογραφίες από: statusradio.gr

Η προτεινόμενη πρακτική των αγροδασικών συστημάτων αποτελεί βασική προϋπόθεση για την επιτυχία αυτής της προσπάθειας. Από τη μία πλευρά, η ανάπτυξη της μελισσοκομίας απαιτεί περιοχές απαλλαγμένες από επικίνδυνους ψεκασμούς, καθώς οι μέλισσες διανύουν σημαντικές αποστάσεις για την εξεύρεση τροφής, ως εκ τούτου η εγκατάσταση των αγροδασικών συστημάτων μπορεί να λειτουργήσει ως ασπίδα ασφαλείας αλλά και ως πηγή θρέψης για τις μέλισσες, μειώνοντας σημαντικά τους κινδύνους που οδηγούν στην θανάτωση των ευαίσθητων αυτών εποικονιαστών. Όσον αφορά την σηροτροφία, η εφαρμογή της πρακτικής αυτής μπορεί να συμβάλλει στην αύξηση του αριθμού των εκτάσεων σε μορεώνες, με αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των μεταξοσκωλήκων (αριθμός κουτιών), κατ' επέκταση της ποσότητας της ποσότητας ίνας μεταξιού.

2.3 ΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΟΙΚΙΛΙΩΝ / ΕΚΤΡΟΦΗ ΑΥΤΟΧΘΟΝΩΝ ΦΥΛΩΝ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΠΟΠ/ΠΓΕ

Η εντεινόμενη κλιματική κρίση αλλά και η πρόσφατη υγειονομική κρίση της πανδημίας του Covid, η οποία προκάλεσε συνεχιζόμενες διακοπές στην παγκόσμια εφοδιαστική αλυσίδα, κατέδειξε τα όρια του υφιστάμενου μοντέλου της αγροδιατροφικής αλυσίδας. Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία σημαντική στροφή των καταναλωτών σε τοπικώς παραγόμενα προϊόντα, με έμφαση στις τοπικές ποικιλίες. Ήδη σε πολλές περιοχές της χώρας μας επιχειρείται μια προσπάθεια επανένταξης των τοπικών ποικιλιών στο παραγωγικό μοντέλο, ανοίγοντας νέες προοπτικές για τον κλάδο της γεωργίας τόσο σε επίπεδο άμεσης κατανάλωσης όσο και με όρους προστιθέμενης αξίας στο τοπικό τουριστικό προϊόν.

Αντίθετα, όσον αφορά την περιοχή της Π.Ε. Έβρου, η αγροτική οικονομία της περιοχής εξακολουθεί να βασίζεται σχεδόν αποκλειστικά στις εκτατικές ετήσιες καλλιέργειες, με κυριότερες τις καλλιέργειες σιτηρών, ηλίανθου και βαμβακιού, καλλιέργειες που χαρακτηρίζονται από χαμηλή στρεμματική πρόσοδο. Σε ορισμένες περιοχές ωστόσο υπάρχουν παραδοσιακά ή έχουν εισαχθεί καλλιέργειες μεγαλύτερης προσόδου και εντάσεως εργασίας, όπως η καλλιέργεια σπαραγγιού στο Τυχερό, σκόρδων στη Βύσσα, κηπευτικών (πεπόνι) στην περιοχή Πέπλου - Τυχερού, τα αρωματικά φυτά (βόρειος Έβρος), η αμπελοκαλλιέργεια για παραγωγή επιτραπέζιου σταφυλιού και οίνου (περιοχή Σουφλίου) και η ελαιοκομία (περιοχή Μάκρης) αλλά και κάποιες δενδρώδεις καλλιέργειες σε μεμονωμένες εκμεταλλεύσεις (αχλάδια, κερασιές, μήλα) ή σε συλλογικά σχήματα (ροδακινιές). Αναφορικά με την κτηνοτροφία, αυτή περιλαμβάνει κυρίως την αιγοπροβατοτροφία, η οποία είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη κυρίως στο νότιο τμήμα (Φέρες), αλλά και στη βοοτροφία (κυρίως στο Διδυμότειχο και τη Μέστη). Και οι δύο κλάδοι ωστόσο παρουσιάζουν μια σημαντική πτωτική πορεία.

Ως προς τις συνθήκες εμπορίας, το μεγαλύτερο μέρος των προϊόντων (πλην εκείνων των εκτατικών καλλιεργειών) κατευθύνονται στην τοπική αγορά, μέσα από μικρά κανάλια εμπορίας, τα οποία καταλήγουν είτε σε εστιατόρια, μανάβικα και μίνι μάρκετ, είτε πωλούνται με ακόμα πιο άμεσο τρόπο, μέσω των λαϊκών αγορών. Ένα μεγάλο τμήμα επίσης των παραγόμενων προϊόντων χρησιμοποιείται ως πρώτη ύλη για μικρές μεταποιητικές μονάδες που δραστηριοποιούνται στην περιοχή (παρασκευή τυροκομικών και γαλακτοκομικών προϊόντων και κρεοπαρασκευασμάτων, παρασκευή οίνου και αποσταγμάτων, χυμών και αναψυκτικών, λαδιού, ειδών αρτοποιίας, τυποποίηση οπωροκηπευτικών), οι οποίες αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της οικονομικής δραστηριότητας της υπαίθρου δίνοντας προστιθέμενη αξία στα προϊόντα.

Τα παραγόμενα τοπικά προϊόντα χαρακτηρίζονται από υψηλή ποιότητα και διατροφική αξία, ωστόσο δεν απολαμβάνουν την αναγνώριση που τους αξίζει. Εξάιρεση αποτελούν η φέτα (ως εθνικό προϊόν Π.Ο.Π.), το ελαιόλαδο Μάκρης (Π.Ο.Π.) και ο τοπικός οίνος Έβρου (Π.Γ.Ε.). Σημειώνεται ωστόσο ότι δύο τοπικά προϊόντα βρίσκονται στο στάδιο χαρακτηρισμού ως Π.Ο.Π. ο κόκκινος τραχανάς (από ενέργειες του Δήμου Αλεξανδρούπολης) και το πεπόνι της ποικιλίας «Χρυσή Κεφαλή» (από την ΚΟΙΝΣΕΠ «Θεογένης» στο Τυχερό). Ανάλογες ενέργειες πρόκειται να γίνουν και για το κασίκι, μοσχάρι για την περιοχή του Δέλτα. Σημαντική αναγνώριση επίσης απολαμβάνουν και ορισμένα επώνυμα προϊόντα μέσα από την ανάδειξή τους σε διαγωνισμούς (όπως τα γαλακτοκομικά προϊόντα εταιρίας του Διδυμοτείχου, και το ελαιόλαδο Μάκρης).

Επάνω: Τοπική ποικιλία πεπονιού «Χρυσή Κεφαλή» που καλλιεργείται στο κεντρικό και νότιο τμήμα του Νομού

(πηγή: ecothraki.gr)

Δεξιά: Κόκκινη, οινοποιήσιμη (αμιγώς θρακική) ποικιλία «Μαυρούδι»

(πηγή: yraithros.gr)

Η ανάπτυξη του αγροτικού τομέα της περιοχής της Π.Ε. Έβρου περνάει αφενός μέσα από την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, δίνοντας έμφαση σε πιο προσοδοφόρες καλλιέργειες (δενδρώδεις, κηπευτικά κλπ), αφετέρου μέσα από την προσαρμογή του στις αλλαγές που επιφέρει η μεταβολή του κλίματος αλλά και στις νέες διατροφικές τάσεις, οι οποίες ανοίγουν νέες προοπτικές όσον αφορά τους όρους διάθεσης των παραγόμενων προϊόντων (που με τη σειρά της συνεπάγεται αύξηση της τιμής πώλησής τους).

Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα **πρωτοβουλία** εστιάζει στην προώθηση των τοπικών ποικιλιών / αυτοχθόνων φυλών ζώων σε επιλεγμένες κατηγορίες καλλιεργούμενων ειδών. Η ενέργεια αυτή θα προδώσει μια σημαντική ώθηση στην αγροτική οικονομία της περιοχής, παράλληλα με την προστασία του περιβάλλοντος και της πλούσιας τοπικής βιοποικιλότητας. Με τον τρόπο αυτό, οι παραγωγοί μπορούν, παράλληλα με την αύξηση της κερδοφορίας σε επίπεδο εκμετάλλευσης, να συμβάλλουν στην δημιουργία ενός σημαντικού αποθέματος βιοποικιλότητας.

Η στροφή στην καλλιέργεια τοπικών ποικιλιών ή στην εκτροφή φυλών ζώων έχει δύο βασικά πλεονεκτήματα έναντι των συμβατικών. Το πρώτο έγκειται στην ανθεκτικότητά τους στις δυσμενείς καιρικές συνθήκες και τις ασθένειες, γεγονός που συνεπάγεται χαμηλές απαιτήσεις σε εισροές και φυτοπροστασία. Το χαρακτηριστικό αυτό οφείλεται στο ότι οι ποικιλίες / φυλές αυτές κατάφεραν, στο πέρασμα του χρόνου, να προσαρμοστούν στις ιδιαίτερες γεωμορφολογικές και κλιματικές συνθήκες της περιοχής. Το δεύτερο αφορά στην υψηλή

θρεπτική και διατροφική αξία των παραγόμενων προϊόντων, η οποία, εφόσον συνοδευτεί από τις κατάλληλες σημάνσεις πιστοποίησης (λ.χ. Π.Ο.Π. / Π.Γ.Ε.), μπορεί να προσδώσει προστιθέμενη αξία και στο εμπορικό κομμάτι, μέσω της διάθεσης αυτών στην τοπική αγορά.

2.3.1 Στροφή στις Παραδοσιακές Ποικιλίες

Οι τοπικές ποικιλίες δημιουργήθηκαν από άγρια είδη και προσαρμόστηκαν σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα με τη χρήση διαφορετικών καλλιεργητικών τεχνικών. Αφορούν όλα τα γεωργικά είδη και ενσωματώνουν την ιστορία και τον πολιτισμό των τοπικών κοινωνιών που τις καλλιεργούν, αλλά και τη γνώση που αυτές αποκτήσανε από την καλλιέργεια και την χρήση τους.

Τις τελευταίες δεκαετίες η αξία των τοπικών ποικιλιών επανεκτιμάται διεπιστημονικά¹ από διάφορους φορείς, όπως το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, λόγω των ποιοτικών και ποικίλων χαρακτηριστικών τους (γεύση, άρωμα). Τα στοιχεία αυτά συμβάλλουν ώστε πολλές από αυτές τις ποικιλίες να παρουσιάζουν σημαντικό εμπορικό ενδιαφέρον, καθώς τα προϊόντα τους (είτε πρωτογενή είτε μεταποιημένα) γίνονται περιζήτητα στις αγορές συμβάλλοντας στην ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών. Οι οίνοι από το Ξινόμαυρο Νάουσας, το λάδι από την ποικιλία Κορωνέικη, τις ελιές Χαλκιδικής, τα φασόλια Πρεσπών, η Τσακώνικη μελιτζάνα, οι πατάτες Νευροκοπίου, η φάβα Σαντορίνης κλπ αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα για τις δυνατότητες των τοπικών ποικιλιών.

Στην περιοχή μας, οι παραδοσιακές τοπικές ή εθνικές ποικιλίες που έχουν μία παρουσία στην περιοχή και προσφέρονται για περαιτέρω ανάπτυξη (όσον αφορά το συνολικό μέγεθος καλλιεργούμενων εκτάσεων) και εμπορική αξιοποίηση καταγράφονται στον παρακάτω πίνακα:

Αριθμός πληθυσμών τοπικών ποικιλιών ανά κατηγορία καλλιέργειας	
Κατηγορία	Ποικιλίες
Αμπέλου (επιτραπέζιες και οينوποιήσιμες)	Απαντώνται περί τις 16 συνολικά ποικιλίες (μαυρούδι, κερατσούδα, δαμιάτης, ραζακί, μπογιολαμάς κλπ ²) οι οποίες τροφοδοτούν κυρίως την παραγωγή οίνου από τα τοπικά οينوποιεία. Προς τούτο, το παραγόμενο κρασί του Έβρου είναι πιστοποιημένο ως Π.Γ.Ε..
Κηπευτικών (λαχανικά)	Απαντώνται περί τα 10 είδη ντομάτας («Ντομάτα Έβρου»), 4 είδη μελιτζάνας, 4 είδη πιπεριάς και διάφορα είδη κολοκυθιάς, μπρόκολου, λάχανου και λαχανίδας, φασολιού («Μικρόσπερμα») και σκόρδου («Σκόρδο Βύσσας», το οποίο βρίσκεται σε διαδικασία πιστοποίησης ως Π.Ο.Π.).

¹ http://minagric.gr/gpa/gpa_index.htm

² Υπάρχει εκτεταμένη καταγραφή των τοπικών επιτραπέζιων και οينوποιήσιμων ποικιλιών που εκπονήθηκε από την Δημοσυνεταιρική Έβρος Α.Ε. στο πλαίσιο του έργου eTourist του προγράμματος Interreg Ελλάδα – Βουλγαρία.

Κηπευτικών (φρούτα)	Απαντάται η ποικιλία πεπονιού «Χρυσή Κεφαλή» η οποία καλλιεργείται στις περιοχές Πέπλου και Τυχερού, για την οποία έχει υποβληθεί φάκελος προς πιστοποίηση ως Π.Ο.Π.
Σίτου (σκληρό και μαλακό)	Απαντώνται η ποικιλία «Θράκη» (για το σκληρό σιτάρι) και «Ορφέας» (για το μαλακό σιτάρι), η πρώτη κατευθύνεται για την παραγωγή ζυμαρικών, ενώ η δεύτερη για την παραγωγή άρτου και την ζαχαροπλαστική.
Ελαιόλαδο και βρώσιμες ελιές	Στην περιοχή απαντάται η τοπική ποικιλία «Μάκρης», όπου το παραγόμενο ελαιόλαδο έχει πιστοποιηθεί ως Π.Ο.Π..
Αίγιο κρέας και τυροκομικά προϊόντα	Στην περιοχή του Δέλτα του Έβρου υπάρχει έντονη κτηνοτροφική δραστηριότητα σε ημιεκτατική μορφή με τοπικές εγχώριες φυλές αιγών οι οποίες έχουν προσαρμοστεί περαιτέρω στα δεδομένα της περιοχής. Η εκτροφή των ζώων δίνει υψηλής ποιότητας κρέας και τυροκομικών προϊόντων.

Σημειώνεται ότι η κάθε τοπική ποικιλία φέρει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- Διακριτότητα, η οποία αναφέρεται σε όλα τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του φυτού (άνθη, στελέχη καρπού, κλπ) τα οποία διαφέρουν από τις άλλες ποικιλίες.
- Ομοιομορφία του φυτικού υλικού (λ.χ. ομοιομορφία στο σχήμα και το χρώμα των καρπών).
- Σταθερότητα της ποικιλίας, δηλαδή η ικανότητά της να διατηρεί όλα τα χαρακτηριστικά μετά από διαδοχικούς κύκλους αναπαραγωγής.

Βασικό ζητούμενο αποτελεί η διάδοση των τοπικών ποικιλιών σε επίπεδο εκμετάλλευσης καθώς και η περαιτέρω οικονομική τους αξιοποίηση, μέσα από ένα πλάνο δράσης το οποίο θα πρέπει να περιλαμβάνει τις ακόλουθες κατηγορίες ενεργειών:

Ενημερωτικές δράσεις προώθησης	Δράσεις ενημέρωσης σχετικά με τις τοπικές ποικιλίες, τα χαρακτηριστικά τους και τις προοπτικές για την εμπορική τους αξιοποίηση.
Δημιουργία μητρώου	Δημιουργία μητρώου παραγωγών που εκδηλώνουν ενδιαφέρον για την καλλιέργεια τοπικών ποικιλιών (αυτό μπορεί να καταγραφεί σε επίπεδο τοπικού συνεταιρισμού ή ομάδας παραγωγών).
Διοργάνωση θεματικών σεμιναρίων	Αποσκοπούν στην μεταφορά πρακτικών και πληροφοριών σχετικά με την διαδικασία παραγωγής της κάθε καλλιέργειας (συλλογή σπόρων και ιδιοπαραγωγή, τεχνικές φύτευσης, καλλιεργητικές φροντίδες κλπ).
Δημιουργία συλλογικού σχήματος	Η δημιουργία συλλογικού σχήματος, τυπικής (ομάδα παραγωγών) ή άτυπης μορφής (για ποικιλίες που παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον από πλευράς όγκου παραγωγής) μπορεί να προσφέρει μια σειρά από πλεονεκτήματα όπως τα παρακάτω.
Συνεργασία με ερευνητικούς φορείς	Συμμετοχή παραγωγών σε ερευνητικά προγράμματα ερευνητικών φορέων, όπως το Τμήμα Αγροτικής Ανάπτυξης του Παν/μιου Ορεστιάδας για την ανάπτυξη των τοπικών ποικιλιών.

*Πιστοποίηση
προϊόντων*

Κατάθεση φακέλου για πιστοποίηση επιλεγμένων προϊόντων της κατηγορίας αυτής ως Π.Ο.Π. / Π.Γ.Ε.. Η σύνταξη του φακέλου προϋποθέτει την ύπαρξη ενός φορέα τυπικής μορφής (λ.χ. ομάδα παραγωγών) και την τεκμηρίωση (κατόπιν επιστημονικής έρευνας) της μοναδικότητας της ποικιλίας και του παραγόμενου προϊόντος.

*Εμπορική
εκμετάλλευση
προϊόντων*

Η εμπορική εκμετάλλευση των παραγόμενων προϊόντων αφορά κυρίως το κομμάτι της διάθεσής τους στην αγορά. Η παραγόμενη ποσότητα μπορεί να διατεθεί είτε στην τοπική αγορά (μανάβικα, εστίαση), ενισχύοντας παράλληλα το προφίλ του γαστρονομικού τουρισμού της περιοχής, είτε μέσα από οργανωμένα κανάλια εμπορίας (χονδρέμποροι), κατόπιν συμφωνίας με το συλλογικό σχήμα προκειμένου να εξασφαλίζεται η διάθεση προϊόντος και σε μια δίκαιη τιμή παραγωγού.

Η υλοποίηση των ανωτέρω προϋποθέτει καταρχάς α) την δημιουργία Ομάδων Παραγωγών, οι οποίες θα αναλάβουν την υλοποίηση όλων των παραπάνω σταδίων, και β) την τεχνική στήριξη των παραγωγών σε όλα τα στάδια της παραγωγικής και εμπορικής διαδικασίας. Για το τελευταίο, σημαντική βοήθεια αναμένεται να δοθεί μέσα από την καθοδήγηση επιστημονικών φορέων (λ.χ. το σύστημα γεωργικών συμβούλων και το Τμήμα Αγροτικής ανάπτυξης του Δ.Π.Θ.) αλλά και εξειδικευμένων ομάδων που έχουν ως αντικείμενο τις τοπικές ποικιλίες (λ.χ. οι ομάδες Σπορίτες Έβρου ή η κοινότητα Πελίτι).

Οι προϋποθέσεις αυτές είναι πολύ σημαντικές προκειμένου να εξασφαλιστούν ορισμένοι όροι βιωσιμότητας οι οποίοι αφορούν στους παρακάτω περιορισμούς:

- ✓ Την περιορισμένη παραγωγή και τη δυσκολία προσαρμογής στα εντατικά συστήματα παραγωγής και κατ' επέκταση την ανάγκη μείωσης του κόστους παραγωγής.
- ✓ Την δυσκολία διάθεσης, η οποία απαιτεί την δημιουργία αποτελεσματικών πρακτικών εμπορίας και διάθεσης (δημιουργία ενός ισχυρού brand name, δημιουργία αποτελεσματικών καναλιών διανομής, τρόποι αύξησης της τιμής πώλησης, σύνδεση της αγροτικής παραγωγής με τον αγροτουρισμό).

2.3.2 Εκτροφή Αυτοχθόνων Φυλών

Κύριο χαρακτηριστικό των αυτοχθόνων φυλών είναι η προσαρμοστικότητά τους στις ιδιαιτερότητες της ελληνικής φύσης (ορεινές και μειονεκτικές περιοχές) αλλά και στα εφαρμοζόμενα συστήματα της εκτατικής εκτροφής, τα οποία αποτελούν κομμάτι της πολιτιστικής ταυτότητας των κοινωνιών της υπαίθρου, ειδικότερα στην περιοχή μελέτης (ορεινός όγκος Δήμου Σουφλίου). Επιπλέον, τα παραγόμενα προϊόντα (κρέας, γάλα, τυροκομικά κλπ) αποτελούν στοιχείο της τοπικής διατροφικής πολιτιστικής παράδοσης.

Τα στοιχεία αυτά προσδίδουν τρία ισχυρά πλεονεκτήματα. Το πρώτο έχει να κάνει με την αξιοποίηση των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών, δίνοντας μια σημαντική οικονομική διέξοδο στον τοπικό πληθυσμό. Το δεύτερο συνίσταται στην αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα που παρουσιάζουν τα ντόπια ζώα, έχοντας ιδιαίτερη αντοχή στις ασθένειες (ως εκ τούτου μειώνονται σημαντικά οι ανάγκες σε αντιβιοτικά κλπ). Τέλος, το τρίτο πλεονέκτημα έγκειται στην υψηλή

διατροφική αξία των παραγόμενων προϊόντων, τόσο λόγω του πλούσιου γενετικού τους υλικού, όσο και του ακολουθούμενου συστήματος εκτροφής (εκτατικό) και διατροφής (τοπικώς παραγόμενα σιτηρέσια, μη χρήση αντιβιοτικών κλπ).

Στην περιοχή μας, οι εθνικές αυτόχθονες φυλές που έχουν μία παρουσία στην περιοχή και προσφέρονται για περαιτέρω ανάπτυξη και εμπορική αξιοποίηση καταγράφονται στον παρακάτω πίνακα:

Εθνικές Αυτόχθονες Φυλές Ζώων	
Κατηγορία	Φυλές
Αιγοπρόβατα	Στην χώρα μας απαντώνται περί τις 18 εθνικές φυλές αιγοπροβάτων με κυριότερες και πιο διαδεδομένες τις φυλές Άρτας, Ζακύνθου, Καραγκούνικη, Σερρών, Σκοπέλου, Χίου κλπ.
Βοοειδή / Βουβαλοειδή	Εδώ απαντώνται τα μικρόσωμα ζώα της αυτόχθονης Ελληνικής βραχυκερατικής φυλής, καθώς επίσης και ο Νεροβούβαλος.
Χοίροι	Κυριότερη φυλή είναι ο αυτόχθονας μαύρος χοίρος.

Όπως συμβαίνει και για τις τοπικές ποικιλίες, τα ιδιαίτερα στοιχεία των αυτοχθόνων φυλών μπορούν να συμβάλλουν στην παραγωγή επώνυμων προϊόντων αυξημένης διατροφικής αξίας τα οποία μπορούν να παρουσιάσουν έντονο εμπορικό ενδιαφέρον καθώς αυτά (είτε πρωτογενή είτε μεταποιημένα) μπορούν να καλύψουν ένα σημαντικό μέρος της περιφερειακής ή εθνικής αγοράς και πιο πέρα, σε επιλεγμένες αγορές του εξωτερικού. Τα παραδείγματα της γραβιέρας Κρήτης και Νάξου, το λαδοτύρι Μυτιλήνης και το Καλαθάκι Λήμνου, το Κατίκι Δομοκού, το Μετσοβόνη, το αρνάκι και το κατσικάκι Ελασσόνας συνηγορούν υπέρ των τεράστιων δυνατοτήτων που ανοίγονται τα προϊόντα που προέρχονται από τις φυλές αυτές.

Επιπλέον, η αξιοποίηση του αυτόχθονου ζωικού κεφαλαίου μπορεί να επεκταθεί και σε άλλες δραστηριότητες οι οποίες εντάσσονται στο πλαίσιο του αγροτουρισμού κυρίως με τη μορφή των επισκέψιμων αγροκτημάτων (αναλυτικά βλ. παρακάτω) προσελκύοντας μεγάλο αριθμό επισκεπτών, όπως συμβαίνει εξάλλου σε πολλές περιοχές της χώρας (χαρακτηριστικό το παράδειγμα της λίμνης Κερκίνης με τους νεροβούβαλους).

Και εδώ, απαραίτητο στοιχείο αποτελεί η θεσμική στήριξη (λ.χ. Τμήμα Αγροτικής Ανάπτυξης, Επιμελητήριο, Δήμοι κλπ) σε μια σειρά ζητημάτων, τα οποία αφορούν στα παρακάτω:

- ✓ Την ανάγκη σωστής καθοδήγησης στην διαχείριση των ζώων (φροντίδες, διατροφή κλπ) προκειμένου να αυξηθεί η παραγωγικότητα των ζώων με τις ελάχιστες δυνατές εισροές (σιτηρέσια κλπ) έτσι ώστε να επιτευχθεί η μείωση του κόστους παραγωγής.
- ✓ Την ανάγκη δημιουργίας ενός ευνοϊκού πλαισίου εμπορίας και διάθεσης των προϊόντων, το οποίο συνεπάγεται διαδικασίες πιστοποίησης, την δημιουργία ενός ισχυρού brand name, τη δημιουργία αποτελεσματικών καναλιών διανομής, την εξεύρεση τρόπων αύξησης της τιμής πώλησης, και τη σύνδεση της κτηνοτροφίας με τον αγροτουρισμό).

2.4 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΑ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΑ)

Η περιοχή της Π.Ε. Έβρου διαθέτει πολλά στοιχεία που μπορούν να την καταστήσουν ως προορισμό εναλλακτικού τουρισμού υπαίθρου. Όπως αναφέρθηκε, η περιοχή διαθέτει ένα σημαντικό πολιτιστικό απόθεμα (ιστορικά μνημεία, λαογραφία κλπ) αλλά και ένα σημαντικό φυσικό πλούτο μεγάλου οικολογικού ενδιαφέροντος (όπως το Δάσος της Δαδιάς και το Δέλτα του Έβρου που αποτελούν περιοχές Natura) πάνω στα οποία αναπτύσσονται κάποιες ήπιες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, όπως ο θρησκευτικός, ο περιηγητικός και ο φυσιολατρικός τουρισμός (παρατήρηση πουλιών κλπ). Οι μορφές αυτές, πέραν των οικονομικών ωφελειών, προωθούν την περιβαλλοντική εκπαίδευση και τη διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος με βιώσιμο τρόπο, στο επίκεντρο του οποίου βρίσκεται η διατήρηση και ανάδειξη της πλούσιας βιοποικιλότητας (αρπακτικά και αποδημητικά πουλιά κλπ) και του τοπίου. Το τελευταίο αποτελεί κρίσιμο στοιχείο καθώς αποδεικνύεται η σημασία του φυσικού περιβάλλοντος και των οικοσυστημάτων, η οποία δεν περιορίζεται μόνο στην ικανότητά του να παρέχει αγαθά και υπηρεσίες, αλλά επιπλέον να συντελεί στο να αναπτυχθούν (τουριστικά) προϊόντα ειδικού ενδιαφέροντος και υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Ένα πρόσθετο βασικό στοιχείο του τουρισμού υπαίθρου αποτελούν τα αγροτουριστικά καταλύματα, τα οποία, εκτός της συμβολής τους στο τουριστικό προϊόν της περιοχής (διαμονή), συμβάλλουν στην ανάδειξη της τοπικής ταυτότητας, είτε μέσω της διατήρησης της τοπικής αρχιτεκτονικής, είτε μέσω της προώθησης στοιχείων της τοπικής παράδοσης (λαογραφία, μετάξι) και της τοπικής γαστρονομίας (παραδοσιακά πιάτα), είτε μέσω της ανάδειξης χαρακτηριστικών της περιοχής (απολιθωμένο δάσος, είδη τοπικής πανίδας).

Οι υποδομές αυτές είναι κρίσιμες για την υποστήριξη βασικών τουριστικών υπηρεσιών στην περιοχή (διαμονή, εστίαση και ειδικές θεματικές τουριστικές υπηρεσίες), ωστόσο η περιοχή, ως ένας ενιαίος τουριστικός προορισμός, υστερεί σημαντικά σε λοιπές υποδομές που θα αναδεικνύει τον αγροτικό της χαρακτήρα ως πόλο προσέλκυσης επισκεπτών.

Προς τούτο, η παρούσα πρωτοβουλία στοχεύει στο να δημιουργήσει τις συνθήκες για την δημιουργία **επισκέψιμων πολυλειτουργικών αγροκτημάτων** από αγρότες της περιοχής. Η δημιουργία επισκέψιμων πολυλειτουργικών αγροκτημάτων μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη ενός συμπληρωματικού εισοδήματος για τους αγρότες (έσοδα από αγροτουριστικές δραστηριότητες, έσοδα από πωλήσεις τοπικών προϊόντων) αλλά και να δημιουργήσει πολλαπλασιαστικά οφέλη για την τοπική οικονομία μέσω της ανάπτυξης του αγροτουρισμού.

Ο **αγροτουρισμός** ως έννοια αποτελεί μια ειδική μορφή τουρισμού υπαίθρου η οποία αφορά στην παροχή υπηρεσιών υποδοχής και φιλοξενίας ή και εστίασης σε χώρους λειτουργικά ενοποιημένους με αγροτικές εκμεταλλεύσεις, οι οποίες προσφέρονται συνδυαστικά με δραστηριότητες που σχετίζονται με την αγροτική παραγωγή και την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και ανθρωπογενούς αγροτικού τοπίου. Η δραστηριότητα του αγροτουρισμού συνδυάζεται υποχρεωτικά με την προσφορά επιλεγμένων αγροτικών προϊόντων (παραδοσιακά προϊόντα, προϊόντα που εντάσσονται στο Καλάθι Αγροτικών Προϊόντων) κατά την έννοια των άρθρων 2 του Ν. 3874/2010 και 28 του Ν. 4276/2014, είτε προϊόντων οικοτεχνίας (όπως αυτά καθορίζονται στο άρθρο 56 του Ν. 4235/2014).

Φορείς ανάπτυξης του αγροτουρισμού αποτελούν τα **Επισκέψιμα Πολυλειτουργικά Αγροκτήματα**. Πρόκειται αγροτικές εκμεταλλεύσεις με αυτοτελή, ενιαία και οργανωμένη διαχείριση, με κύρια χρήση τη γεωργική ή/και την κτηνοτροφική δραστηριότητα, η οποία συνοδεύεται και με άλλες συναφείς μορφές δραστηριοτήτων που δεν είναι αποκλειστικά γεωργικές, όπως οι υπηρεσίες διαμονής, εστίασης, εκπαίδευσης και ενημέρωσης σχετικά με την παραγωγική διαδικασία και το περιβάλλον, η προσφορά τοπικών προϊόντων μέσα από μικρά εκθετήρια πώλησης, καθώς και η διοργάνωση θεματικών εκδηλώσεων.

Σχηματική απεικόνιση ενός πολυλειτουργικού αγροκτήματος (πηγή: e-nomothesia.gr)

Όσον αφορά το πλέγμα υπηρεσιών που δύναται να προσφέρει η αγροτουριστική επιχείρηση στους πελάτες / επισκέπτες της, αυτές αφορούν σε αμιγώς αγροτικές δραστηριότητες εντός του αγροκτήματος, όπως η ενημέρωση, παρακολούθηση ή συμμετοχή σε δραστηριότητες που προωθούν την επαφή του επισκέπτη / τουρίστα με την αγροτική ζωή, τη βιώσιμη αγροτική παραγωγή, τη γαστρονομία, τη γευσιγνωσία και την προστασία του περιβάλλοντος.

Οι **τύποι** των αγροκτημάτων που ενδείκνυνται για την μετατροπή τους σε επισκέψιμα αγροκτήματα περιλαμβάνουν αγροτικές εκμεταλλεύσεις που διαθέτουν: α) οπωρώνες, β) αμπελώνες, γ) ελαιώνες, δ) κηπευτικά ή ε) αρωματικά φυτά, ενώ για τις κτηνοτροφικές μια οργανωμένη σταυλική εγκατάσταση. Εντός των αγροκτημάτων θα πρέπει να υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένοι χώροι έτσι ώστε να διευκολύνεται η παραμονή των επισκεπτών στον χώρο (χώροι ανάπαυσης, χώροι γευσιγνωσίας, χώροι ενημέρωσης και εκθετήρια).

1^η φωτογραφία, συνύπαρξη καταλύματος με τα ζώα της εκμετάλλευσης (πηγή: e-ea.gr)

2^η φωτογραφία, συμμετοχή των επισκεπτών στις εργασίες του αγροκτήματος (πηγή: rethemnosnews.gr)

3^η φωτογραφία, εκθετήριο τοπικών προϊόντων στις εγκαταστάσεις του αγροκτήματος (πηγή: gr.pinterest.com)

Οι **κατηγορίες** των παρεχόμενων υπηρεσιών αφορούν (ενδεικτικά) τις παρακάτω:

- A. Επιτόπιες επισκέψεις :** Επισκέψεις στους οργανωμένους αγρούς όπου οι παραβρισκόμενοι μπορούν να ενημερωθούν για τα είδη των καλλιεργειών ή για τα εκτρεφόμενα ζώα (με έμφαση στις τοπικές, παραδοσιακές ποικιλίες και τις τοπικές φυλές ζώων) καθώς και τις τεχνικές που εφαρμόζονται.
- B. Συμμετοχή σε αγροτικές δραστηριότητες :** Συμμετοχή με βιωματικό τρόπο στις γεωργικές ή κτηνοτροφικές δραστηριότητες, οι μπορούν να περιλαμβάνουν τη συγκομιδή και το μάζεμα των φρούτων, τις καλλιεργητικές φροντίδες, το τάισμα ή το άρμεγμα των ζώων κλπ. Αυτές μπορούν να αφορούν είτε σε καθημερινές εργασίες (φροντίδα των ζώων του αγροκτήματος), είτε σε εποχιακές οι οποίες παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον, όπως ο τρύγος και το μάζεμα της ελιάς.
- Γ. Εκθετήριο τοπικών προϊόντων :** Επισκέψεις στους χώρους συλλογής, παρασκευής ή επεξεργασίας των προϊόντων, όπου μπορούν να γευτούν και να προμηθευτούν τα παραγόμενα προϊόντα του αγροκτήματος.
- Δ. Βραδιές γευσιγνωσίας/ οινογνωσίας :** Συμμετοχή των επισκεπτών σε θεματικές βραδιές γευσιγνωσίας και εργαστήρια μαγειρικής που περιλαμβάνουν τοπικά εδέσματα και παραδοσιακές συνταγές με πρώτη ύλη τα προϊόντα της εκμετάλλευσης, σε συνδυασμό με τοπικούς οίνους.

- Ε. Διοργάνωση θεματικών εκδηλώσεων :** Συμμετοχή των επισκεπτών σε θεματικές εκδηλώσεις οι οποίες συνδυάζουν την γευσιγνωσία με ομιλίες πάνω σε ένα θεματικό αντικείμενο, οι οποίες μπορούν να συνδυαστούν με τους ήχους ζωντανής μουσικής.
- ΣΤ. Περιήγηση στη φύση :** Διοργάνωση οργανωμένων περιηγήσεων στη φύση σε μέρη πλησίον της εκμετάλλευσης που παρουσιάζουν έντονο ενδιαφέρον από πλευράς φυσικής ομορφιάς και ιστορικής σημασίας (περιπατητικά μονοπάτια, επισκέψεις σε λίμνες ή ταμειυτήρες, χώρους με αρχαιολογικά ευρήματα κλπ).
- Ζ. Αθλοπαιδιές :** Στους χώρους της εκμετάλλευσης μπορούν να διαμορφωθούν χώροι αθλοπαιδιών που θα προσφέρουν στους επισκέπτες επιλογές άθλησης και ψυχαγωγίας (όπως, ενδεικτικά, ποδηλασία υπαίθρου, βόλτες με άλογα, τοξοβολία, paintball, bocce κλπ).

Από την παραπάνω ανάλυση συνάγεται ότι τα επισκέψιμα πολυλειτουργικά αγροκτήματα επιτελούν πολλαπλούς ρόλους. Στο κομμάτι του τουρισμού, συμβάλλουν στην ανάπτυξη πτυχών ειδικών εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως ο αγροτουρισμός (περιπτώσεις Α και Β), ο τουρισμός υπαίθρου, ο περιπατητικός και ο φυσιολατρικός τουρισμός (περιπτώσεις ΣΤ, Ζ), ο οινοτουρισμός και ο γαστρονομικός τουρισμός (περιπτώσεις Γ, Δ, Ε), εμπλουτίζοντας σημαντικά το τουριστικό προϊόν της περιοχής και συμβάλλουν θετικά στην ποιότητα της τουριστικής εμπειρίας, η οποία αποτελεί συστατικό κομμάτι του τουριστικού προφίλ της περιοχής.

Στο κομμάτι της οικονομίας, αυτά συμβάλλουν στην δημιουργία βιώσιμων μονάδων παραγωγής τοπικών προϊόντων μέσω της διαφοροποίησης της οικονομικής δραστηριότητας και τη εισαγωγή καινοτόμων διαδικασιών παραγωγής αγαθών-υπηρεσιών, αυξάνοντας το εισόδημα των παραγωγών και των οικογενειών τους.

Τέλος, στο κομμάτι του περιβάλλοντος, επιτυγχάνεται η σύνδεση του περιβάλλοντος με την τοπική ανάπτυξη, ειδικότερα μέσα από την ανάδειξη των στοιχείων του φυσικού τοπίου. Με τον τρόπο αυτό, η διατήρηση της φύσης και της βιοποικιλότητας αποτελούν ένα επιπλέον κίνητρο για τους αγρότες να εφαρμόσουν γεωργικές πρακτικές πιο φιλικές προς το περιβάλλον καθώς και άλλες μεθόδους (όπως αυτές που περιγράφηκαν παραπάνω) προκειμένου να βελτιώσουν την αισθητική (μαζί με την λειτουργική) εικόνα του τοπίου.

Διοργάνωση «βραδιάς λεβάντας» στον Β. Έβρου. (πηγή: evros24.gr)

Όπως αναφέρθηκε, η περιοχή του Έβρου, παρότι προσφέρεται για την ανάπτυξη τέτοιων μορφών αγροτουρισμού, εντούτοις τέτοιες πρωτοβουλίες είναι περιορισμένες σε αριθμό και εστιάζουν κυρίως στο κομμάτι του οινοτουρισμού, δηλαδή αφορούν σε δραστηριότητες σχετικές με την αμπελοκαλλιέργεια και την οινική παραγωγή μαζί με δράσεις γαστρονομίας με επίκεντρο το κρασί. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται νέες δράσεις με διαφορετικές θεματικές (βλ. παραπάνω φωτογραφία).

Τέτοιες πρωτοβουλίες αποτελούν επιτυχημένα παραδείγματα και μπορούν να λειτουργήσουν ως πηγή έμπνευσης για την υλοποίηση ανάλογων εγχειρημάτων, έτσι ώστε μακροπρόθεσμα να δημιουργηθεί ένα ευρύ δίκτυο επισκέψιμων μονάδων που θα καθιερώσουν την περιοχή ως αγροτουριστικό προορισμό, ακολουθώντας τα βήματα άλλων περιοχών στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Τέτοιες περιοχές έχουν κατορθώσει να αξιοποιήσουν τα τοπικά assets και το ιδιαίτερο terroir τους, προσφέροντας αυθεντικές, βιωματικές εμπειρίες που εμπλέκουν το τοπίο, την παράδοση της υπαίθρου με τις ξεχωριστές ιστορίες, ήθη και έθιμα, τις τοπικές γεύσεις και συνταγές με δραστηριότητες που προσδίδουν μια αίσθηση απόδρασης από τους ρυθμούς και την καθημερινότητα της ζωής στην πόλη.

«Θεματικό δείπνο» στους φημισμένους αμπελώνες της Τοσκάνης, Ιταλία (πηγή: this-is-italy.com)

Το πεδίο ανάπτυξης επισκέψιμων αγροκτημάτων στην περιοχή είναι τεράστιο. Συγκεκριμένα, στην Εβρίτικη ύπαιθρο θα μπορούσαν να αναπτυχθούν 10 επισκέψιμα θεματικά αγροκτήματα με ειδικές θεματικές το καθένα, ανάλογα με την ιδιαίτερη φυσιognωμία και τα χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής.

Με βάση σχετική έρευνα πεδίου προέκυψε ότι οι ζώνες αυτές μπορούν να διακριθούν σε τρεις περιοχές:

- α. Ζώνη Α: αγροτική περιοχή που εντάσσεται στο Δέλτα Έβρου,
- β. Ζώνη Β: πεδινή ζώνη με έντονη αγροτική δραστηριότητα,
- γ. Ζώνη Γ: ορεινή, δασική περιοχή πέριξ του Εθνικού Πάρκου της Δαδιάς).

Εντός των περιοχών αυτών μπορούν να αναπτυχθούν τα ακόλουθα:

Περιοχές / ζώνες	Αριθμός Επισκέψιμων Αγροκτημάτων	Θεματικό Πεδίο
Φέρες - Πόρος	3	<ul style="list-style-type: none"> – Επισκέψεις σε κτηνοτροφικές μονάδες και φροντίδα ζώων (αγελάδες, πρόβατα) – Τεχνικές παρασκευής γάλακτος, τυροκόμησης και τοπικών προϊόντων (καβουρμάς). – Βραδιές γευσιγνωσίας και οινογνωσίας. – Περιηγήσεις στο Δέλτα (ποδήλατα, άλογα).
Τυχερό - Φυλακτό - Λευκίμμη	2	<ul style="list-style-type: none"> – Επισκέψεις σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις και ενημέρωση για τοπικές ποικιλίες (πεπόνι, σπαράγγι) και καλλιεργητικές φροντίδες. – Βραδιές γευσιγνωσίας και οινογνωσίας. – Περιηγήσεις στην ύπαιθρο (λίμνες Φυλακτού και Τυχερού, φράγμα Προβατών).
Κοτρωνιά - Γιαννούλη	2	<ul style="list-style-type: none"> – Επισκέψεις σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις και ενημέρωση για την σηροτροφία (από την εκτροφή του μεταξοσκώληκα έως την παραγωγή ίνας) και την μελισσοκομία (διαχείριση κυψελών, διατροφή μελισσών, παραγωγή μελιού κλπ). – Τεχνικές παρασκευής μεταξιού, μελιού και οίνου. – Βραδιές γευσιγνωσίας και οινογνωσίας. – Περιηγήσεις στο Δάσος Δαδιάς (πεζοπορία, άλογα).
Σουφλί - Μάνδρα - Πρωτοκκλήσι	3	

Ήδη στην χώρα μας τα τελευταία χρόνια έχει καθιερωθεί ο θεσμός των **Open Farm Days** ο οποίος αναφέρεται στα ανοιχτά επισκέψιμα αγροκτήματα και μονάδες παραγωγής τροφίμων του δικτύου, σε όλες τις περιφέρειες της Ελλάδας, και δίνει στους επισκέπτες την ευκαιρία να γνωρίσουν τους παραγωγούς και να κατανοήσουν από πού προέρχεται η τροφή τους, μέσα από οργανωμένες δράσεις, όπως αυτές που αναφέρθηκαν προηγουμένως.

Επισκέψεις σε αγροκτήματα στο πλαίσιο του Open Farm Days (πηγή: openfarm.gr)

Περνώντας στο κομμάτι της υλοποίησης, τα βασικά στοιχεία που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, περιλαμβάνουν το θεσμικό πλαίσιο και το κομμάτι της χρηματοδότησης.

Όσον αφορά το **θεσμικό πλαίσιο** (Ν. 4235/2014 και η σχετική εφαρμοστική Κ.Υ.Α.) που διέπει το καθεστώς ενός επισκέψιμου, πολυλειτουργικού αγροκτήματος (λειτουργία και πιστοποίηση), αυτό περιλαμβάνει τους εξής όρους και προϋποθέσεις:

<i>Δικαιούχοι δημιουργίας της μονάδας</i>	- Οι κατά βάση οικογενειακές αγροτικές επιχειρήσεις (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) που είναι εγγεγραμμένες στο Μητρώο Αγροτών και Αγροτικών εκμεταλλεύσεων (ΜΑΕΕ). - Συμπράξεις φυσικών ή/και νομικών προσώπων εγγεγραμμένων στο ΜΑΕΕ που πληρούν τις σχετικές απαιτήσεις.
<i>Απαιτήσεις και προδιαγραφές της μονάδας</i>	- Να διαθέτουν ελάχιστη καλλιεργήσιμη έκταση 5 στρεμμάτων (σε ειδικές περιοχές αυτή μειώνεται στα 4 στρέμματα) όπου θα πρέπει να τηρούνται οι όροι της πολλαπλής συμμόρφωσης, καθώς και τυχόν περιβαλλοντικοί περιορισμοί που αφορούν σε ειδικές περιοχές (λ.χ. όπως οι προστατευόμενες περιοχές Natura). - Για την περίπτωση της κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης, ο ελάχιστο πληθυσμός εκτροφής ζωικού κεφαλαίου ορίζεται οι 3 μεγάλες μονάδες ζώων (ΜΜΖ). - Η καλλιεργήσιμη έκταση (ή η έκταση που χρησιμοποιείται στην κτηνοτροφική δραστηριότητα) θα πρέπει να βρίσκεται στο σύνολό της εντός των ορίων του αγροκτήματος. - Στην περίπτωση που ο προσανατολισμός είναι φυτικής κατεύθυνσης, αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει δύο τουλάχιστον είδη εκ των οποίων το ένα να αφορά την καλλιέργεια τοπικών/παραδοσιακών ποικιλιών, καθώς και την εφαρμογή παραδοσιακών, φιλοπεριβαλλοντικών μεθόδων παραγωγής. - Στην περίπτωση ζωικού κεφαλαίου, αυτό θα πρέπει να έχει ποικιλομορφία και να αποτελείται από αυτόχθονες ή τοπικές φυλές ζώων.
<i>Προδιαγραφές για χώρους εστίασης</i>	- Στην περίπτωση ύπαρξης χώρων εστίασης και παρασκευής γευμάτων πρέπει να πληρούνται οι ισχύουσες διατάξεις υγιεινής και ασφαλείας. Επιτρέπονται τα υπαίθρια μαγειρεία και οι παραδοσιακές τεχνικές μαγειρικής (ξυλόφουρνοι κλπ) καθώς και οι υπαίθριοι χώροι εστίασης (π.χ. κιόσκια), ενώ για την παρασκευή των γευμάτων προτιμώνται τα προϊόντα που παράγονται εντός του αγροκτήματος, προϊόντα από το καλάθι της οικείας Περιφέρειας, καθώς και τοπικά προϊόντα από γειτνιάζουσες γεωργικές εκμεταλλεύσεις, επιχειρήσεις μεταποίησης κλπ. - Εφόσον τουλάχιστον το 50% των γευμάτων αναδεικνύουν την τοπική κουζίνα ή τοπικές διατροφικές συνθήκες, τότε ο προσανατολισμός του αγροκτήματος μπορεί να χαρακτηριστεί επίσης ως γαστρονομικός.
<i>Προδιαγραφές για χώρους οικοτεχνίας</i>	- Στην περίπτωση που υπάρχει και μονάδα τροφίμων οικοτεχνικής παρασκευής απαιτείται η εγγραφή της μονάδας στο Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Οικοτεχνίας (ΚΗΜΟ) του ΥΠΑΑΤ (κατόπιν αίτησης εγγραφής), ενώ θα πρέπει να συμμορφώνεται με τους όρους και τις απαιτήσεις της κείμενης νομοθεσίας (Υ.Α. 4912/120862/2015) όσον αφορά την παραγωγή και διάθεση των

τροφίμων.

Λόγω της ιδιαίτερης σημασίας της οικοτεχνίας τόσο ως διαδικασία αύξησης της προστιθέμενης αξίας του τοπικού προϊόντος όσο και ως πηγής συμπληρωματικού εισοδήματος για τους παραγωγούς, στο παρόν εδάφιο αναλύονται τα βασικά σημεία αυτής.

Οικοτεχνία, ορισμός:

Η μεταποίηση, μικρής κλίμακας, γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων, αποκλειστικά ίδιας παραγωγής, στον χώρο της αγροτικής κατοικίας ή της αγροτικής εκμετάλλευσης του παραγωγού, η οποία και αποτελεί την έδρα της μονάδας.

Είδη τροφίμων οικοτεχνικής παρασκευής:

- Προϊόντα δημητριακών, ιδίως απλά αρτοσκευάσματα (πχ παξιμάδια κλπ) και ζυμαρικά με κύριο συστατικό το αλεύρι δημητριακών (π.χ. τραχανάς, χυλοπίτες κλπ).
- Προϊόντα φυτικής προέλευσης με γλυκαντικές ύλες, ιδίως γλυκά κουταλιού, μαρμέλαδες, κομπόστες, ζελέ φρούτων, παστέλια με ξηρούς καρπούς.
- Προϊόντα με παρθένα ελαιόλαδα και διάφορα αρωματικά φυτά, μπαχαρικά, αιθέρια έλαια, χυμούς φρούτων κ.α τρόφιμα σε συσκευασία έως 2 λίτρων.
- Προϊόντα διατηρημένα με αλάτι, ξύδι και λάδι τρόφιμα φυτικής προέλευσης, ιδίως επιτραπέζιες ελιές και προϊόντα ελιάς αλείμματα, τουρσιά, σάλτσες.
- Προϊόντα διατηρημένα με ξήρανση τρόφιμα φυτικής προέλευσης, ιδίως φρούτα και λαχανικά, ξηροί καρποί, όσπρια, αρωματικά φυτά.
- Προϊόντα με μέλι και ξηρούς καρπούς, αποξηραμένα φρούτα, μαστίχα, κρόκο κ.α. τρόφιμα.
- Γαλακτοκομικά προϊόντα (εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που ορίζονται στην ΥΑ 3724/162303/2014).

Τρόποι παραγωγής και διάθεσης:

Οι ποσότητες των τελικών προϊόντων υπολογίζονται με βάση την παραγωγή του πρωτογενούς προϊόντος, που αποτελεί το κύριο πρωταρχικό συστατικό του προϊόντος, από τις καλλιέργειες του παραγωγού. Δικαίωμα παρασκευής οικοτεχνικών προϊόντων έχουν οι παραγωγοί των πρωτογενών αγροτικών προϊόντων που αποτελούν το πρωταρχικό συστατικό του τελικού προϊόντος.

Επιπλέον, προβλέπεται η συνεργασία δύο ή περισσότερων παραγωγών για την οικοτεχνική παραγωγή.

*Προδια-
γραφές για
οινοποιείο*

- Στην περίπτωση που η εκμετάλλευση διαθέτει οινοποιείο, τότε, εφόσον πληροί όλες τις σχετικές προϋποθέσεις, μπορεί να της χορηγηθεί πρόσθετο ειδικό «Σήμα Επισκέψιμου Οινοποιείου» από την οικεία Περιφερειακή Υπηρεσία Τουρισμού.
- Ειδικότερα, τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν ένα επισκέψιμο οινοποιείο (Υ.Α.

- 1746/2015) ως προς τις ελάχιστες απαιτούμενες προδιαγραφές έχουν ως εξής:
- Ύπαρξη χώρων επισκεπτών, αίθουσας πολλαπλών χρήσεων, κατάλληλα εξοπλισμένου χώρου γευσιγνωσίας διαμορφωμένου για γευστική δοκιμή, χώρου τοποθέτησης, παρουσίασης και πώλησης προϊόντων.
  - Ειδική σήμανση στην είσοδο του οινοποιείου με χρηστικές πληροφορίες για τον επισκέπτη (λειτουργίας και ημέρες επίσκεψης, στοιχεία επικοινωνίας, τιμοκατάλογος παρεχόμενων υπηρεσιών, στοιχεία για προσβασιμότητα ΑΜΕΑ).
  - Ορισμός υπευθύνου για την υποδοχή και ξενάγηση των επισκεπτών.

*Προδια-
γραφές για
χώρους
εκπαίδευσης
/επίδειξης*

- Η κτηριακή και η υλικοτεχνική υποδομή του χώρου πρέπει να είναι επαρκής για την κάλυψη των αναγκών της εκπαιδευτικής-επιδεικτικής διαδικασίας (ύπαρξη Η/Υ, προβολικού μηχανήματος και πυρασφάλειας, καθώς και από 3 έως 20 θέσεις εκπαιδευόμενων).
- Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες αφορούν ενδεικτικά στα ακόλουθα: α) μέθοδοι και τεχνικές παραγωγής, μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων, β) πρακτικές για τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων, γ) μέθοδοι προστασίας της βιοποικιλότητας και του τοπίου, δ) ενημέρωση για την τοπική χλωρίδα και πανίδα, και ε) τα τοπικά προϊόντα, την τοπική διατροφή και τη γαστρονομία.

*Προδια-
γραφές για
δραστηριό-
τητες
υπαίθρου*

- Ένα πολυλειτουργικό αγρόκτημα δύναται να αναπτύσσει διάφορες αθλητικές δράσεις, όπως ιππασία, δραστηριότητες πεζοπορίας/ ποδηλασίας εντός διαδρομών φυσικού περιβάλλοντος, περιηγήσεις, εκμάθηση παραδοσιακών χορών, αθλοπαιδιές, χώρους ανάπτυξης δραστηριοτήτων (παιδικές χαρές, παιδότοποι κ.α.).
- Μπορεί να οργανώνει επισκέψεις σε χώρους πολιτισμικού ενδιαφέροντος με στόχο τη γνωριμία των επισκεπτών με τις παραδοσιακές συνήθειες της καθημερινής ζωής των κατοίκων, τα ήθη, τα έθιμα και την ανάδειξη του αγροτικού πολιτισμού.

*Προδια-
γραφές για
την
προστασία
του περι-
βάλλοντος*

- Η καθημερινή λειτουργία του θα πρέπει να συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος και την ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων. Αυτή προβλέπει, ενδεικτικά, την παρουσία κάδων απορριμμάτων και ανακύκλωσης σε όλους τους χώρους, την εφαρμογή αρδευτικών συστημάτων εξοικονόμησης νερού, τη χρήση ηλεκτρικών συσκευών υψηλής ενεργειακής απόδοσης (Α κλάσης), τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (π.χ. φωτοβολταϊκών) για την κάλυψη των ενεργειών αναγκών της μονάδας κλπ.

*Προδια-
γραφές
διαμονής*

- Σε κάθε πολυλειτουργικό αγρόκτημα επιτρέπεται η λειτουργία και εκμετάλλευση αγροτουριστικής μονάδας έως 10 δωματίων μέγιστης δυναμικότητας 40 κλινών.

Η συμμόρφωση με τις ανωτέρω προδιαγραφές οδηγεί στην πιστοποίηση (κατόπιν σχετικού επιτόπιου ελέγχου) του επισκέψιμου πολυλειτουργικού αγροκτήματος και της εγγραφής του στο οικείο μητρώο μαζί με την απονομή του Ειδικού Σήματος (αρμόδιος φορέας έχει οριστεί ο ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ).

Τέλος, όσο αφορά το κομμάτι της **χρηματοδότησης**, υπάρχουν συγκεκριμένα προγράμματα που χρηματοδοτούν την δημιουργία επισκέψιμων αγροκτημάτων και καλύπτουν όλο το φάσμα των απαραίτητων ενεργειών / δαπανών, όπως τα ακόλουθα:

Τοπικό Πρόγραμμα LEADER/CLLD	Υποδράση 19.2.3.3 – Οριζόντια εφαρμογή ενίσχυσης επενδύσεων στον τομέα του τουρισμού
Ταμείο Ανάκαμψης	Μέτρο «Πράσινο Αγροτουρισμός»

Για όλα τα παραπάνω, απαιτείται η οργάνωση ενός κύκλου δράσεων ενημέρωσης για το πώς μπορούν να στηθούν επισκέψιμα αγροκτήματα, από το θεσμικό πλαίσιο και τις δυνατότητες χρηματοδότησης, μέχρι την οργάνωση και τη λειτουργία τους από τους παραγωγούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III –

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΤΟΧΟΥΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΟΚΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Η παρούσα πρωτοβουλία επιτελεί ένα διττό στόχο για τις αγροτικές περιοχές της Π.Ε. Έβρου. Από την μία πλευρά, επιδιώκει να συμβάλλει, στο μερίδιο που της αναλογεί, στην επίτευξη των ενωσιακών και εθνικών στόχων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και την μετάβαση του αγροτικού τομέα σε ένα πιο αειφόρο και «πράσινο» μοντέλο. Από την άλλη, αποσκοπεί, αξιοποιώντας τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες που δίνει η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και η Κ.Α.Π., μέσω της Στρατηγικής «Από το Αγρόκτημα στο Πιάτο», στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της υπαίθρου μέσα από την ενδυνάμωση του αγροτικού τομέα καθώς και της τοπικής οικονομίας της υπαίθρου.

3.1 ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ (ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΡΑΣΙΝΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ, ΚΟΙΝΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ) ΚΑΙ ΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ - ΣΤΟΧΟΥ

Τα μέτρα που προτείνονται στο παρόν σχέδιο έρχονται σε συμφωνία με τις παρακάτω Ενωσιακές, Εθνικές, Διασυνοριακές, Περιφερειακές και Τοπικές στρατηγικές, όπως αναπτύσσονται συνοπτικά παρακάτω.

3.1.1 Σύνδεση με τους Στόχους της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για το Κλίμα και την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία

1. Ενωσιακή Πολιτική για την Αγροδιατροφή: Η Στρατηγική «Από το Αγρόκτημα στο Πιάτο»

Επιδιώκει την αλλαγή του συστήματος παραγωγής τροφίμων προς ένα βιώσιμο μοντέλο με σκοπό τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος και την ενίσχυση της ανθεκτικότητάς του απέναντι στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, διασφαλίζοντας την διάθεση υγιεινών και οικονομικά προσιτών τροφίμων, συμβάλλοντας παράλληλα στην διατήρηση της βιοποικιλότητας.

<p><i>Συμβολή της Πρωτοβουλίας στους επιμέρους στόχους</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Εξασφάλιση προσιτών και ασφαλών τροφίμων, υψηλής διατροφικής αξίας. - Βελτίωση της ανθεκτικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων απέναντι σε δυσμενείς καιρικές συνθήκες (άνεμοι, ξηρασία κλπ). - Ορθολογικότερη χρήση των εισροών με την ουσιαστική μείωση της χρήσης φυτοφαρμάκων, αντιβιοτικών και λιπασμάτων, καθώς και εκπομπών (μέσω της μείωση κατανάλωσης καυσίμων). - Συμβολή στην αύξηση της αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα στο έδαφος και στη διατήρηση της βιοποικιλότητας, μέσα από τη δημιουργία μόνιμων χώρων οικολογικής εστίασης και της εισαγωγής αγροδασικών συστημάτων. - Βελτίωση του αγροτικού εισοδήματος μέσω της βελτίωσης των όρων παραγωγής και εμπορίας τους, αλλά και της διαφοροποίησης των πηγών εσόδων των παραγωγών (μέσω του αγροτουρισμού).
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> – Ενίσχυση της τοπικής γαστρονομίας μέσω της ένταξης τοπικών ποικιλιών και συνταγών στην εστίαση και την ανάδειξη των τοπικών προϊόντων.
<p>2. Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Διατήρηση της Βιοποικιλότητας</p> <p>Αποσκοπεί στην προστασία των ενδιαιτημάτων και της τοπικής βιοποικιλότητας.</p>	
<p><i>Συμβολή της Πρωτοβουλίας επιμέρους στόχους</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – Προστασία της βιοποικιλότητας μέσω βιώσιμων γεωργικών πρακτικών (χώροι οικολογικής εστίασης, μείωση επικίνδυνων φυτοφαρμάκων κλπ). – Ανάδειξη των τοπικών ποικιλιών που χρησιμοποιούνται στη γεωργία και των τοπικών φυλών ζώων. – Αποκατάσταση των υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων (δασών, υγροτόπων και τυρφώνων), ειδικότερα στις ευαίσθητες περιοχές Natura 2000 (όπως το Δέλτα του Έβρου). – Αύξηση της δασοκάλυψης προστατευόμενων χερσαίων περιοχών με πλούσια βιοποικιλότητα και σύνδεση με τον κεντρικό στόχο της φύτευσης 3 δισ. δέντρων στην ευρωπαϊκή επικράτεια. – Προστασία του περιβάλλοντος μέσα από ενέργειες διατήρησης του τοπίου και της ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (αγροτουρισμός, φυσιολατρικός).

3.1.2 Σύνδεση με τις Εθνικές Πολιτικές για το Κλίμα και την Πράσινη Ανάπτυξη

<p>1. Σύνδεση με τους Στρατηγικούς Στόχους του Εθνικού Σχεδίου για τον Αγροτικό Τομέα</p>	
<p>Σ.Σ. 1 : Βελτίωση του αγροτικού εισοδήματος και της ανθεκτικότητας του αγροτικού τομέα, μέσα από την αειφόρο διαχείριση της αγροτικής παραγωγής και την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων.</p>	
<p>Σ.Σ. 4 : Συμβολή στην άμβλυση των επιπτώσεων και στην προσαρμογή απέναντι στις μεταβολές της κλιματικής αλλαγής, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης της δέσμευσης άνθρακα του αγροτικού τομέα (μέσα από τα αγροδασικά συστήματα και τους χώρους οικολογικής εστίασης).</p>	
<p>Σ.Σ. 5 : Προώθηση της αποτελεσματικής διαχείρισης των φυσικών πόρων και τη μείωση της χημικής εξάρτησης (λ.χ. φυτοπροστατευτικά σκευάσματα).</p>	
<p>Σ.Σ. 6 : Συμβολή στην ανάσχεση και αντιστροφή της απώλειας βιοποικιλότητας, ενίσχυση των οικοσυστημικών υπηρεσιών και διατήρηση των οικοτόπων και των τοπίων.</p>	
<p>Σ.Σ. 7 : Διευκόλυνση της βιώσιμης επιχειρηματικής ανάπτυξης σε αγροτικές περιοχές (λ.χ. σύνδεση του αγροτικού τομέα με άλλους κλάδους, όπως ο (αγρο)τουρισμός).</p>	
<p>2. Σύνδεση με τους Γενικούς Στόχους των Εθνικών Στρατηγικών για τη Βιοποικιλότητα και την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή</p>	
<p>Γ.Σ. 2 : Διατήρηση του εθνικού φυσικού κεφαλαίου και αποκατάσταση των οικοσυστημάτων.</p>	
<p>Γ.Σ. 4 : Διατήρηση του γενετικού υλικού των φυτικών γενετικών πόρων.</p>	
<p>Γ.Σ. 6 : Διατήρηση της ποικιλότητας του τοπίου και στοιχείων της υπαίθρου.</p>	
<p>Γ.Σ. 11 : Ενσωμάτωση της διατήρησης της βιοποικιλότητας στο αξιακό σύστημα της κοινωνίας.</p>	

3.1.3 Σύνδεση με τους Στόχους της Κοινής Στρατηγικής του Έργου

Η παρούσα πρωτοβουλία με το προς υλοποίηση Σχέδιο Δράσης αναπτύσσεται σύμφωνα με τις γενικές κατευθύνσεις, τις προτεραιότητες και τους θεματικούς και ειδικούς στόχους του προγράμματος Συνεργασίας «INTERREG V-A Ελλάδα- Βουλγαρία 2014-2020», ειδικότερα:

<i>Άξονας Προτεραιότητας 2:</i>	Βιώσιμη και κλιματικά προσαρμόσιμη διασυνοριακή περιοχή.
<i>Θεματικός Στόχος 06:</i>	Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων.
<i>Επενδυτική Προτεραιότητα (6d):</i>	Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και προώθηση των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένου του δικτύου NATURA 2000.
<i>Ειδικός Στόχος 5:</i>	Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των δραστηριοτήτων προστασίας της βιοποικιλότητας.
<i>Κατηγορία Δράσης:</i>	Ανάπτυξη κοινών στρατηγικών και διαδικασιών (και πιλοτικές εφαρμογές αυτών) για την βιώσιμη διαχείριση των πόρων, την ανάπτυξη πράσινων υποδομών και την προστασία της βιοποικιλότητας.

Παράλληλα, το παρόν Σχέδιο Δράσης έρχεται να συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων της Κοινής Στρατηγικής που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του έργου «Green Urban Territories – Better Place to Live”, η οποία θέτει ως Γενικό Στρατηγικό Στόχο την:

“αύξηση της ευημερίας του πληθυσμού με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος και την επίτευξη βιώσιμης και ισόρροπης ανάπτυξης”.

Πιο αναλυτικά, η υλοποίηση του παρόντος συνεισφέρει στους παρακάτω Στρατηγικούς Στόχους και Προτεραιότητες:

<i>Στρατηγικός στόχος Νο 1:</i>	Βελτίωση της κατάστασης των συνιστωσών και των παραγόντων του περιβάλλοντος.
<i>Προτεραιότητα 1.1:</i>	Διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας των περιβαλλοντικών πόρων.
<i>Εφαρμοζόμενα μέτρα:</i> <i>Μέτρο 1.1.7:</i>	Διεξαγωγή εκστρατειών για την ευαισθητοποίηση και την υπευθυνότητα στην εφαρμογή οικολογικών γεωργικών και κτηνοτροφικών πρακτικών.
<i>Προτεραιότητα 1.2:</i>	Διατήρηση, διατήρηση και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας
<i>Εφαρμοζόμενα μέτρα:</i> <i>Μέτρο 1.2.1:</i>	Μέτρα που σχετίζονται με την προστασία και την αποκατάσταση της φυσικής κατάστασης των φυσικών οικοτόπων και των ειδών που υπόκεινται σε προστασία εντός της προστατευόμενης περιοχής.
<i>Στρατηγικός στόχος Νο 2:</i>	Μείωση αρνητικών επιπτώσεων στη χλωρίδα, την πανίδα, το έδαφος και τα νερά.
<i>Προτεραιότητα 2.1:</i>	Αποκατάσταση, δάσωση και συντήρηση.

<i>Εφαρμοζόμενα μέτρα:</i> <i>Μέτρο 2.1.4:</i>	Μείωση των απωλειών άγριας πανίδας.
<i>Στρατηγικός στόχος Νο 9:</i>	Ανάπτυξη μιας φιλικής προς το περιβάλλον τοπικής οικονομίας.
<i>Προτεραιότητα 9.1:</i>	Μετάβαση σε ένα πιο βιώσιμο, υπεύθυνο και ευφυή τουρισμό, με στόχους (μεταξύ άλλων): ✓ Διατήρηση των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων και πρόληψη της υποβάθμισής τους (ιδιαίτερα για προστατευόμενες περιοχές). ✓ Σύνδεση του τουρισμού με άλλους τομείς (αγροτική παραγωγή).
<i>Εφαρμοζόμενα μέτρα:</i> <i>Μέτρο 9.1.2:</i> <i>Μέτρο 9.1.3:</i> <i>Μέτρο 9.1.4:</i> <i>Μέτρο 9.1.5:</i> <i>Μέτρο 9.1.8:</i>	Ανάπτυξη νέων τουριστικών τύπων και προορισμών. Μετάβαση στον τουρισμό ειδικού ενδιαφέροντος. Προστασία του περιβάλλοντος από τον τουριστικό τομέα. Τόνωση της εισαγωγής συστημάτων βιώσιμης περιβαλλοντικής διαχείρισης. Δικτύωση / συνέργειες (τοπική επωνυμία).
<i>Προτεραιότητα 9.2:</i>	Μετάβαση σε βιώσιμες, υπεύθυνες και έξυπνες επιχειρήσεις.
<i>Εφαρμοζόμενα μέτρα:</i> <i>Μέτρο 9.2.1:</i> <i>Μέτρο 9.2.3:</i>	Προώθηση πρακτικών φιλικών στο περιβάλλον, εισαγωγή οικολογικών πιστοποιητικών και κυκλική προσέγγιση στη λειτουργία. Ενίσχυση της εικόνας της περιοχής ως οικολογικού προορισμού.
<i>Στρατηγικός στόχος Νο 10:</i>	Δημιουργία βιώσιμων αλυσίδων εφοδιασμού τροφίμων.
<i>Προτεραιότητα 10.1:</i>	Μείωση του αποτυπώματος άνθρακα στην αγροδιατροφή.
<i>Προτεραιότητα 10.2:</i>	Μείωση των επιπτώσεων στα γεωργικά οικοσυστήματα.
<i>Εφαρμοζόμενα μέτρα:</i> <i>Μέτρο 10.1:</i> <i>Μέτρο 10.2:</i> <i>Μέτρο 10.3:</i> <i>Μέτρο 10.4:</i> <i>Μέτρο 10.5:</i> <i>Μέτρο 10.6:</i> <i>Μέτρο 10.7:</i>	Αύξηση της χρήσης πολυετών καλλιεργειών. Ανάπτυξη καλλιεργειών προσαρμοσμένων στο κλίμα. Αύξηση φυτοκάλυψης την επιφάνεια του εδάφους. Βελτίωση της δομής του εδάφους και αύξηση της οργανικής ουσίας. Μείωση χρήσης μηχανημάτων για άρωση. Μείωση χρήσης φυτοπροστατευτικών σκευασμάτων / λιπασμάτων. Βελτίωση της διαχείρισης των υφιστάμενων γεωργικών εκτάσεων με την τοποθέτηση φυσικών φρακτών, λωρίδων οικολογικής εστίασης και αύξηση της παρουσίας δέντρων στις γεωργικές εκτάσεις.

3.1.4 Σύνδεση με τις Περιφερειακές και Δημοτικές Στρατηγικές Ανάπτυξης

Ο παρόν Οδηγός με το προς υλοποίηση Σχέδιο Δράσης συμβαδίζει επίσης με τις επιδιώξεις και τις αναπτυξιακές προτεραιότητες σε επίπεδο Περιφέρειας ΑΜΘ, όπως αυτές αποτυπώνονται στο Επιχειρησιακό της Σχέδιο, το οποίο προσανατολίζεται στα παρακάτω:

- ✓ Στην αλλαγή της φιλοσοφίας του παραγωγικού της προτύπου προς ένα πιο βιώσιμο μοντέλο.
- ✓ Στον μετασχηματισμό της περιοχής ως τουριστικού προορισμού αριστείας.
- ✓ Στην ενδυνάμωση του κλάδου της αγροδιατροφής.
- ✓ Στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Πιο συγκεκριμένα, οι προτεραιότητες ανά τομέα παρέμβασης που συμπίπτουν με τις επιδιώξεις του παρόντος Σχεδίου Δράσης, εντοπίζονται στις ακόλουθες:

Τομέας	Προτεραιότητες
<i>Φυσικό Περιβάλλον</i>	Ανάπτυξη περιβαλλοντικής ευθύνης στο παραγωγικό σύστημα και την ενημέρωση/ευαισθητοποίηση των πολιτών.
<i>Φυσικοί Πόροι</i>	Προώθηση της εξοικονόμησης πόρων στην αγροτική παραγωγή καθώς και στη μείωση των επιπτώσεων αυτής στο περιβάλλον.
<i>Τουρισμός</i>	Βελτίωση των υποδομών με πιστοποιημένες υπηρεσίες. Ανάπτυξη του ήπιου τουρισμού με προστασία και αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος με παράλληλη παροχή πιστοποιημένων φιλοπεριβαλλοντικών υπηρεσιών και προϊόντων. Αύξηση της αναγνωρισιμότητας της περιφέρειας ως τουριστικός προορισμός
<i>Αγροδιατροφή</i>	Διασφάλιση μιας δυναμικής ενδογενούς ανάπτυξης με την αξιοποίηση των δυναμικών (αναδυόμενων και τοπικών) καλλιεργειών για την παραγωγή προϊόντων υψηλής αξίας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των εκμεταλλεύσεων, την ολοκλήρωση της αλυσίδας αξίας και την ενίσχυση της εξωστρέφειας.
<i>Κοινωνική Συνοχή</i>	Αντιστροφή του φαινομένου της δημογραφικής ερήμωσης της υπαίθρου μέσα από την αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης του τοπικού πληθυσμού.

Όσον αφορά τις περιοχές που εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας πρωτοβουλίας, η Πρωτοβουλία αυτή έρχεται να προωθήσει τις κατευθυντήριες πολιτικές επιλογές σε επίπεδο Δήμων για την βιώσιμη αναπτυξιακή τους πορεία, οι οποίες εξειδικεύονται στις εξής:

- Την προώθηση ποιοτικών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων.
- Την βελτίωση του αγροτικού μοντέλου προς μια πιο βιώσιμη κατεύθυνση.
- Την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος με έμφαση στον εναλλακτικό τουρισμό.
- Την προστασία της τοπικής βιοποικιλότητας και του τοπίου της υπαίθρου.

Επίσης, σημειώνεται ότι το παρόν Σχέδιο Δράσης φιλοδοξεί να ενισχύσει, σε επίπεδο εφαρμογής, την κεντρική φιλοσοφία της αρμονικής συνύπαρξης των ανθρώπινων δραστηριοτήτων με την ανάγκη προστασίας των προστατευόμενων περιοχών Natura, οι οποίες χαρακτηρίζονται από ένα υψηλό απόθεμα βιοποικιλότητας παγκόσμιας σημασίας.

3.2 ΠΡΟΣΔΟΚΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΦΕΛΗ ΑΠΌ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ

Ο βασικός στόχος της παρούσας Πρωτοβουλίας μαζί με το προτεινόμενο Σχέδιο Δράσης είναι να συμβάλει στην βιώσιμη ανάπτυξη του αγροτικού τομέα της υπαίθρου της περιοχής παρέμβασης, μέσα από την υιοθέτηση καλών πρακτικών στο χωράφι, την στροφή σε παραδοσιακές και δυναμικές καλλιέργειες, καθώς και την υλοποίηση επιχειρηματικών σχεδίων που συμβάλλουν στην διαφοροποίηση της τοπικής αγροτικής οικονομίας. Βασικός στόχος εν τέλει, μαζί με την επίτευξη των στόχων των ενωσιακών, εθνικών και τοπικών στρατηγικών για τον αγροτικό τομέα και το περιβάλλον, είναι η βελτίωση των όρων διαβίωσης του πληθυσμού της υπαίθρου καθώς και η αντιστροφή του φαινομένου της δημογραφικής ερήμωσης.

Αναλυτικά, τα προσδοκώμενα οφέλη από την εφαρμογή της παρούσας Πρωτοβουλίας ανά άξονα παρέμβασης παρουσιάζονται παρακάτω:

<p>Άξονας Παρέμβασης</p>	<p>Δημιουργία Μόνιμων Χώρων Οικολογικής Εστίασης στα Όρια των Αγροτεμαχίων</p> <ul style="list-style-type: none"> • Φύτευση δέντρων (ή ανάπτυξη αυτοφυών δέντρων) κατά μήκος των καναλιών. • Επέκταση φυσικής φυτοκάλυψης από ποώδη ανθοφόρα φυτά στα όρια του αγροτεμαχίου.
<p>Άξονας Παρέμβασης</p>	<p>Εγκατάσταση Αγροδασικών Συστημάτων και Μικτών Συστημάτων Δενδρωδών με Ετήσιες Καλλιέργειες</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συγκαλλιέργεια δασικών δέντρων πολλαπλών σκοπών (ξυλεία, φρούτα, καρποί) ή οπωροφόρων με διάφορες ποώδεις καλλιέργειες (κηπευτικά, σιτηρά). • Συγκαλλιέργεια παραγωγικών δέντρων (οπωροφόρα, ακρόδρυα κλπ) με ψυχανθή φυτά.
<p>Προσδοκώμενα Οφέλη</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ☑ Ενίσχυση της βιοποικιλότητας μέσα από τη δημιουργία μόνιμων καταφυγίων άγριας ζωής και της βελτίωσης των συνθηκών για τα είδη εποίκονιαστών. ☑ Βελτίωσης της ικανότητας του χωραφίου στη δέσμευση άνθρακα. ☑ Αντιμετώπιση του φαινομένου της διάβρωσης και της υποβάθμισης των εδαφών στα όρια του αγροτεμαχίου. ☑ Βελτίωση της κατάστασης των καναλιών και της προστασίας τους από την υπερσυσσώρευση βιομάζας -> μείωση κόστους αποκατάστασης και του καθαρισμού τους. ☑ Προστασία των καλλιεργειών από ακραία καιρικά φαινόμενα (θυελλώδεις άνεμοι κλπ) -> μείωση της απώλειας παραγωγής. ☑ Προστασία από εχθρούς και ασθένειες που προσβάλλουν τα παραγωγικά δέντρα -> μείωση των αναγκών (και του κόστους) για χρήση φυτοπροστατευτικών σκευασμάτων. ☑ Βελτίωση της λειτουργίας των γεωργικών οικοσυστημάτων (αύξηση της εδαφικής υγρασίας, βελτίωση της ποιότητας του εδάφους και αύξηση της οργανικής ουσίας και της ποσότητας αζώτου, βελτίωση του μικροκλίματος) -> αύξηση των αποδόσεων των καλλιεργειών και μείωση του κόστους καλλιέργειας (κόστος άρδευσης και λίπανσης). ☑ Προστασία των ευαίσθητων περιοχών από το φαινόμενο της αλάτωσης των εδαφών. 	

<ul style="list-style-type: none"> ☒ Συμμόρφωση των παραγωγών με τις απαιτήσεις για δέσμευση χώρων για δημιουργία ζωνών οικολογικής εστίασης χωρίς να δεσμεύονται ολόκληρα, παραγωγικά, αγροτεμάχια. ☒ Αύξηση της προσόδου ανά αγροτεμάχιο, μέσα από την επίτευξη πρόσθετων εσόδων από την παραγωγή φρούτων και καρπών, παράλληλα με τα έσοδα από την συμβατική καλλιέργεια. ☒ Βελτίωση της εικόνας και της αισθητικής του τοπίου και συμβολή στην ανάπτυξη σχεδίων για τον πρωτογενή τομέα σε περιοχές που βρίσκονται εντός Natura (όπως το Μελισσοκομικό Πάρκο και το Πάρκο Μορεώνων), παράλληλα με την προώθηση ήπιων μορφών τουρισμού (οικοτουρισμός, φυσιολατρικός, αγροτουρισμός). 	
Άξονας Παρέμβασης	<p>Παραγωγή Τοπικών Ποικιλιών / Εκτροφή Αυτοχθόνων Φυλών</p> <ul style="list-style-type: none"> • Προώθηση τοπικών ποικιλιών σε επιλεγμένα καλλιεργούμενα είδη. • Εκτροφή τοπικών φυλών ζώων. • Πιστοποίηση προϊόντων Π.Ο.Π./Π.Γ.Ε.
Προσδοκώμενα Οφέλη	
<ul style="list-style-type: none"> ☒ Παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας και διατροφικής αξίας. ☒ Βελτίωση της προσαρμοστικότητας και της ανθεκτικότητας των καλλιεργειών απέναντι στις μεταβολές της κλιματικής αλλαγής. ☒ Μείωση της χρήσης εισροών (λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων, αντιβιοτικών) -> μείωση του κόστους παραγωγής / εκτροφής. ☒ Αύξηση της τιμής πώλησης των προϊόντων αντισταθμίζοντας τις απώλειες από τον μειωμένο όγκο παραγωγής σε σχέση με τις συμβατικές καλλιέργειες. ☒ Δυνατότητες πιστοποίησης (ως Π.Ο.Π. / Π.Γ.Ε.) οι οποίες μπορούν να προσδώσουν μία επιπλέον προστιθέμενη αξία στο προϊόν -> περαιτέρω αύξηση των τιμών παραγωγού και του αγροτικού εισοδήματος. ☒ Σύνδεση της παραγωγής με την παράδοση -> ενίσχυση της τοπικής ταυτότητας. ☒ Συμβολή στη δημιουργία ενός σημαντικού αποθέματος βιοποικιλότητας των γηγενών ποικιλιών / τοπικών φυλών ζώων. ☒ Προοπτικές για την περαιτέρω αξιοποίηση των τοπικών ποικιλιών / φυλών μέσα από την δημιουργία επισκέψιμων αγροκτημάτων. 	
Άξονας Παρέμβασης	<p>Ανάπτυξη του Αγροτουρισμού</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία επισκέψιμων πολυλειτουργικών αγροκτημάτων. • Εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος της περιοχής μέσω της αξιοποίησης των στοιχείων της υπαίθρου και της αγροτικής παραγωγής.
Προσδοκώμενα Οφέλη	
<ul style="list-style-type: none"> ☒ Αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής μέσα από την αξιοποίηση του τοπίου, της τοπικής παράδοσης, της γαστρονομίας και των λοιπών στοιχείων που διαμορφώνουν την αγροτική περιοχή της Π.Ε. Έβρου. ☒ Σύνδεση του περιβάλλοντος με την τοπική ανάπτυξη (διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας ως εν δυνάμει πόλοι έλξης επισκεπτών). ☒ Αύξηση της ζήτησης για τα τοπικά προϊόντα και βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος μέσα από την ενίσχυση των συνεργασιών μεταξύ τοπικών επιχειρήσεων. ☒ Ανάπτυξη των αγροτικών εκμεταλλεύσεων με συμπληρωματικές δραστηριότητες 	

εναλλακτικού τουρισμού (αγροτουρισμός, γαστρονομικός τουρισμός, οινοτουρισμός κλπ).

- Επίτευξη ενός συμπληρωματικού αγροτικού εισοδήματος και δημιουργία πρόσθετων ευκαιριών αύξησης της τοπικής απασχόλησης με πολλαπλασιαστικά οφέλη για την τοπική οικονομία.

Δυνατότητες από την Εφαρμογή του Σχεδίου σε ένα ευρύτερο πλαίσιο για την περιοχή

- Βελτίωση της προσαρμοστικότητας και της ανθεκτικότητας της αγροτικής παραγωγής.
- Βελτίωση των προοπτικών ανάπτυξης του αγροδιατροφικού τομέα μέσα από την παραγωγή προϊόντων ταυτότητας με υψηλή θρεπτικής αξία.
- Επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων για την προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας, μέσα από τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της γεωργίας και της ανάπτυξης περιβαλλοντικής συνείδησης κατοίκων και επισκεπτών.
- Ενίσχυση του προφίλ της περιοχής ως μια περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους που αναπτύσσεται με ήπιο και βιώσιμο τρόπο με σεβασμό στην τεράστια οικολογική αξία των περιοχών Natura.
- Βελτίωση του αγροτικού εισοδήματος και της τοπικής οικονομίας, βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων και αντιμετώπιση του φαινομένου της δημογραφικής ερήμωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV –

SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ

Η προτεινόμενη πρωτοβουλία περιλαμβάνει μία δέσμη δράσεων ενημέρωσης για τους αγρότες της υπαίθρου της Π.Ε. Έβρου η οποία αναπτύσσεται σε 3 βασικούς θεματικούς άξονες (α) «πράσινες» γεωργικές πρακτικές, β) στροφή σε τοπικές ποικιλίες/ φυλές, γ) αγροτουρισμός). Οι προτεινόμενες πρακτικές και ενέργειες αποσκοπούν στο να καταστήσουν τον αγροτικό τομέα της περιοχής πιο ανταγωνιστικό, πιο ανθεκτικό, πιο βιώσιμο και πιο πλουραλιστικό ως προς τα προϊόντα που παράγει και τις υπηρεσίες που παρέχει.

Η ανταπόκριση των ομάδων στόχων στην υλοποίηση των προτεινόμενων ενεργειών, πρακτικών ή δράσεων εξαρτάται από μια σειρά παραγόντων που συνδέονται με την φυσιογνωμία της περιοχής και συγκεκριμένα με τα φυσικά, οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά της αλλά και των προοπτικών που προκύπτουν από τις εξελίξεις του εξωτερικού περιβάλλοντος (προωθούμενες στρατηγικές, αναπτυξιακά εργαλεία κλπ).

Συνεπώς, στην παρούσα ενότητα επιχειρείται μία συνοπτική ανάλυση της υφιστάμενης θέσης της περιοχής παρέμβασης (περιφέρεια της Π.Ε. Έβρου) και μια αξιολόγηση του εσωτερικού περιβάλλοντος (δυνατά και αδύνατα σημεία) καθώς και μια εκτίμηση των προοπτικών του εξωτερικού περιβάλλοντος (ευκαιρίες και απειλές) που παρουσιάζονται στο εγγύς και μακροπρόθεσμο μέλλον, στην βάση μιας διαγνωστικής ανάλυσης SWOT, από όπου θα προκύψει η δυνατότητα αλλά και οι βαθμοί δυσκολίας όσον αφορά την υλοποίηση των προτάσεων της παρούσας έρευνας.

Η καταγραφή αυτή είναι πολύ σημαντική καθώς θα δώσει την ευκαιρία, σε επίπεδο εφαρμογής, αφενός να γίνει μια πρώτη εκτίμηση των δυνατοτήτων υλοποίησης των προτεινόμενων ενεργειών, αφετέρου να συμβάλλει στην καλύτερη προσαρμοστικότητα και αποτελεσματικότητα των υιοθετούμενων εργαλείων, προκειμένου να επιτευχθούν οι τιθέμενοι στόχοι. Τα παραπάνω μπορούν να ομαδοποιηθούν στον παρακάτω πίνακα:

<p>Δυνατά Σημεία</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Υφιστάμενες (φυσικές και τεχνητές) υποδομές ○ Υιοθετούμενες πρακτικές ○ Ανθρώπινο δυναμικό 	<p>Αδυναμίες</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Υφιστάμενα προβλήματα ○ Διαθεσιμότητα πόρων και κεφαλαίων ○ Κοινωνικοί περιορισμοί
<p>Ευκαιρίες</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Προωθούμενες στρατηγικές ○ Διαθεσιμότητα χρηματοδοτήσεων ○ Τάσεις στην ζήτηση 	<p>Απειλές</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Θεσμικά προσκόμματα ○ Υποβάθμιση περιβάλλοντος ○ Αδυναμία αλλαγής

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης SWOT (ανά θεματικό πεδίο) καταγράφονται συνοπτικά στους πίνακες που ακολουθούν.

Ισχυρά Σημεία	Αδυναμίες
<p>1. Μόνιμοι χώροι οικολογικής εστίασης / Αγροδασικά συστήματα</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ο παραδοσιακός χαρακτήρας των εκμεταλλεύσεων, ο οποίος συνάδει με το πνεύμα της βιώσιμης παραγωγής. ✓ Η ευκολία εφαρμογής των προτεινόμενων μέτρων και το μηδαμινό κόστος εφαρμογής. ✓ Τα οικονομικά οφέλη σε επίπεδο εκμετάλλευσης από την υιοθέτηση πρακτικών που μειώνουν το κόστος παραγωγής και βελτιώνουν τις αποδόσεις των καλλιεργειών. ✓ Τα οικονομικά κίνητρα και οι συνοδευόμενες υποχρεώσεις των παραγωγών (πολλαπλή συμμόρφωση κλπ) ως κίνητρα υιοθέτησης φιλοπεριβαλλοντικών πρακτικών. ✓ Το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις περιοχές Natura, το οποίο διευκολύνει (με την μορφή υποχρεώσεων) πρακτικές προστασίας του περιβάλλοντος κατά την παραγωγική διαδικασία. 	<p>1. Μόνιμοι χώροι οικολογικής εστίασης / Αγροδασικά συστήματα</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Η έλλειψη σε εκπαίδευση / κατάρτιση πάνω σε δεξιότητες βιώσιμης γεωργίας και κτηνοτροφίας. ✓ Το κοινωνικό και δημογραφικό προφίλ των αγροτών που τους καθιστά επιφυλακτικούς ως προς την υιοθέτηση νέων πρακτικών. ✓ Τα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα του αγροτικού τομέα της περιοχής, τα οποία δυσχεραίνουν στην πράξη την εφαρμογή οποιασδήποτε νέας γεωργικής πρακτικής. ✓ Οι ελλείψεις μηχανισμοί ελέγχου της υιοθέτησης ή μη των προτεινόμενων πρακτικών.
<p>2. Παραγωγή Τοπικών Ποικιλιών / εκτροφή Αυτοχθόνων Φυλών</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Η ύπαρξη ενός πλούσιου αποθέματος βιοποικιλότητας φυτικής και ζωικής προέλευσης (τοπικές ποικιλίες και φυλές ζώων). ✓ Η εξαιρετική ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων φυτικής (λάδι, κρασί, ελιές, κηπευτικά, σιτηρά) και ζωικής προέλευσης (αίγιο κρέας, τυροκομικά προϊόντα) της κατηγορίας αυτής. ✓ Τα οικονομικά οφέλη από την αύξηση της αξίας των τοπικών προϊόντων και των δυνατοτήτων πιστοποίησης. 	<p>2. Παραγωγή Τοπικών Ποικιλιών / εκτροφή Αυτοχθόνων Φυλών</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Η έλλειψη σε εκπαίδευση / κατάρτιση σχετικά με την καλλιέργεια τοπικών ποικιλιών. ✓ Το κοινωνικό και δημογραφικό προφίλ των αγροτών που τους καθιστά επιφυλακτικούς ως προς την υιοθέτηση νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στην εκμετάλλευσή τους. ✓ Οι περιορισμένες παραγόμενες ποσότητες γεωργικών προϊόντων λόγω χαμηλών αποδόσεων και περιορισμένων εκτάσεων. ✓ Οι περιορισμένες ενέργειες τυποποίησης και γενικότερα αύξησης της προστιθέμενης αξίας των τοπικών προϊόντων.

3. Σύνδεση τουρισμού – τοπικής παραγωγής (επισκέψιμα αγροκτήματα)

- ✓ Η ύπαρξη ενός ελκυστικού τοπίου που περιλαμβάνει περιοχές ιδιαίτερου φυσικούς κάλλους και πλούσιας άγριας ζωής (περιοχές Natura).
- ✓ Ο παραδοσιακός και οικογενειακός χαρακτήρας μεγάλου αριθμού εκμεταλλεύσεων.
- ✓ Η διαθεσιμότητα στοιχείων που μπορούν να ενταχθούν σε ένα επισκέψιμο αγρόκτημα (τοπικά προϊόντα, λαχανόκηποι, οικόσιτα ζώα κλπ).
- ✓ Η ύπαρξη άτυπων συνεργειών μεταξύ γεωργών και άλλων επιχειρήσεων που συνδέονται με τον τουρισμό (καταλύματα, εστίαση, μουσεία κλπ).
- ✓ Η αναγνώριση της περιοχής ως εναλλακτικού προορισμού (Εθνικά Πάρκα Δάσους Δαδιάς και Δέλτα Έβρου).

3. Σύνδεση τουρισμού – τοπικής παραγωγής (επισκέψιμα αγροκτήματα)

- ✓ Η περιορισμένη διαθεσιμότητα τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν τον θεσμό των επισκέψιμων αγροκτημάτων.
- ✓ Οι περιορισμένες δεξιότητες των αγροτών σε θέματα διοίκησης επιχειρήσεων και τουρισμού.
- ✓ Οι οικονομικές δυσκολίες για την υλοποίηση τέτοιας κλίμακας επενδύσεων.
- ✓ Η χαμηλή επισκεψιμότητα της περιοχής ως ανασταλτικός παράγοντας ανάληψης επενδυτικών ρίσκων.

Ευκαιρίες

1. Μόνιμοι χώροι οικολογικής εστίασης / Αγροδοασικά συστήματα

- ✓ Ο προσανατολισμός των πόρων της νέα Κ.Α.Π. και της Στρατηγικής «Από το Αγρόκτημα στο Πιάτο» για τον «πράσινο» μετασχηματισμό του γεωργικοκτηνοτροφικού τομέα (οικολογικά σχήματα, αγροδοασικά συστήματα κλπ).
- ✓ Οι ευκαιρίες που αναδύονται από την μελλοντική πιστοποίηση των εκμεταλλεύσεων που συμβάλλουν στην δέσμευση άνθρακα και στην προστασία της βιοποικιλότητας.

2. Παραγωγή Τοπικών Ποικιλιών / εκτροφή Αυτοχθόνων Φυλών

- ✓ Η προωθούμενη Στρατηγική για την νέα Κ.Α.Π. «Από το Αγρόκτημα στο Πιάτο», η οποία δίνει έμφαση στην παραγωγή τοπικών ποικιλιών / εκτροφή τοπικών φυλών, ως μέτρο διατήρησης της βιοποικιλότητας.

Απειλές

1. Μόνιμοι χώροι οικολογικής εστίασης / Αγροδοασικά συστήματα

- ✓ Η απειλή της μη ευρείας αποδοχής των προτεινόμενων πρακτικών, γεγονός που ενέχει τον κίνδυνο αναίρεσης των θετικών αποτελεσμάτων από την εφαρμογή τους (λ.χ. η συνέχιση των χημικών ψεκασμών σε γειτονικά χωράφια).

2. Παραγωγή Τοπικών Ποικιλιών / εκτροφή Αυτοχθόνων Φυλών

- ✓ Ο κίνδυνος της απώλειας των τοπικών ποικιλιών από τη συνεχιζόμενη προτίμηση των παραγωγών για τις συμβατικές, ομοίως και για τις αυτόχθονες φυλές ζώων.

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Η αξιοποίηση της υφιστάμενης γνώσης από φορείς της περιοχής που εξειδικεύονται στην διάδοση των τοπικών ποικιλιών. ✓ Η συνεχιζόμενη αύξηση της ζήτησης τουριστών και καταναλωτών για την προμήθεια ποιοτικών προϊόντων τοπικής προέλευσης και ταυτότητας (κατ' επέκταση και η αύξηση των τιμών παραγωγού και του αγροτικού εισοδήματος) ως κίνητρο για την στροφή στην παραγωγή προϊόντων από τοπικές ποικιλίες ή τοπικές φυλές. ✓ Προοπτικές από τη δυνατότητα πιστοποίησής τους ως προϊόντα Π.Ο.Π. / Π.Γ.Ε.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Η αδυναμία (λόγω πρόσθετου οικονομικού βάρους είτε λόγω έλλειψης τεχνικής κατάρτισης) ή η απροθυμία παραγωγών και κτηνοτρόφων να εμπλακούν σε μια τέτοια αλλαγή στον τρόπο παραγωγής τους. ✓ Η συνεχιζόμενη υποβάθμιση των βασικών υποδομών που δρα αποτρεπτικά για επενδύσεις στον πρωτογενή τομέα.
<p>3. Σύνδεση τουρισμού – τοπικής παραγωγής (επισκέψιμα αγροκτήματα)</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Η δημιουργία μιας νέας αντίληψης για τη σημασία προώθησης των τοπικών προϊόντων, ως αναπόσπαστο κομμάτι της ταυτότητας της περιοχής. ✓ Οι χρηματοδοτικές δυνατότητες που προσφέρουν ειδικά προγράμματα για την ανάπτυξη των θεματικών μορφών τουρισμού (Leader / CLLD, «Πράσινος Αγροτουρισμός»). ✓ Οι ευκαιρίες από τις ενέργειες προβολής της περιοχής ως προορισμού (βράβευση του Δ. Σουφλίου με το «Best Tourist Village» award, συμμετοχή της περιοχής σε διεθνείς εκθέσεις κλπ). ✓ Η αλλαγή των τουριστικών τάσεων προς την κατεύθυνση του τουρισμού εμπειρίας και της επαφής με την φύση και την παράδοση.	<p>3. Σύνδεση τουρισμού – τοπικής παραγωγής (επισκέψιμα αγροκτήματα)</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Η συνεχιζόμενη εγκατάλειψη της υπαίθρου από το πιο δυναμικό της κομμάτι (όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό) που θα μπορούσε να υποστηρίξει ένα τέτοιο εγχείρημα. ✓ Η συνεχιζόμενη μείωση των τουριστικών ροών στο εσωτερικό της Π.Ε. Έβρου η οποία δρα επίσης αποτρεπτικά για αντίστοιχες επενδύσεις. ✓ Η συνεχιζόμενη υποβάθμιση των βασικών τουριστικών πόλων της περιοχής που υποστηρίζουν τέτοιες πρωτοβουλίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V –

ΣΧΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Το σχέδιο εφαρμογής (“*implementation plan*”) της παρούσας πρωτοβουλίας ακολουθεί την ενδεδειγμένη μεθοδολογία (ανάπτυξη κατά στάδια) που ακολουθείται σε κάθε υλοποιούμενο project που περιλαμβάνει δράσεις κεφαλαιοποίησης των ερευνητικών αποτελεσμάτων που προηγούνται (βλ. επίσης Κοινή Στρατηγική του παρόντος Έργου).

Σχηματικά, τα στάδια ενεργειών που καταλήγουν στην ολοκλήρωση της υλοποίησης της πρωτοβουλίας απεικονίζονται στο παρακάτω σχήμα:

@asana.com

Για τον επιτυχή σχεδιασμό και υλοποίηση της πρωτοβουλίας λήφθηκαν υπόψη οι εξής παράμετροι:

- Στοχοθεσία** Καταγράφεται η τιμή στόχος για κάθε ενέργεια της πρωτοβουλίας, ανάλογα με τη φύση της κάθε μίας (λ.χ. αριθμός εκμεταλλεύσεων που εφαρμόζουν τις προτεινόμενες πρακτικές, αύξηση της έκτασης καλλιεργήσιμων τοπικών ποικιλιών, αριθμός επισκέψιμων αγροκτημάτων κλπ).
- Οικονομική / Χρηματοδοτική** Αναφέρεται στην οικονομική δυνατότητα υλοποίησης της κάθε πρότασης. Εδώ εξετάζεται το ύψος του κόστους υλοποίησης και η δυνατότητα κάλυψης αυτού μέσα από χρηματοδοτικά προγράμματα ή από άλλες πηγές.
- Θεσμική / Νομική** Αναφέρεται το θεσμικό πλαίσιο που πλαισιώνει την υλοποίηση της πρωτοβουλίας, το οποίο μπορεί να επιταχύνει ή να καθυστερήσει την υλοποίηση αυτής.
- Χρονική** Πραγματοποιείται μια εκτίμηση του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης του κάθε σταδίου / υποδράσης.

Αναλυτικά, η πορεία υλοποίησης της πρωτοβουλίας αποτυπώνεται στον παρακάτω πίνακα:

α/α	Κατηγορία Παρέμβασης	Δράση	Κόστος Υλοποίησης	Στάδια / Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης	Επιδιωκόμενο Αποτέλεσμα	
1.1	Πρακτικές για την ενίσχυση της βιοποικιλότητας και τη δέσμευση άνθρακα στην γεωργία	Δημιουργία μόνιμων χώρων οικολογικής εστίασης	0€	<ul style="list-style-type: none"> Απόφαση ιδιοκτήτη αγροτεμαχίου για την δημιουργία ακαλλιέργητου χώρου στα όρια του χωραφιού. Φύτευση δέντρων (ή αυτοφυών) στα όρια των αγροτεμαχίων. 	από 4 ^ο τρίμηνο 2022 έως 4 ^ο τρίμηνο 2023	Αύξηση της φυτοκάλυψης και της έκτασης καταφυγίων άγριας ζωής.
1.2		Εισαγωγή αγροδασικών συστημάτων	200€ / στρ.	<ul style="list-style-type: none"> Απόφαση ιδιοκτήτη αγροτεμαχίου για την εισαγωγή αγροδασικού συστήματος στα όρια του χωραφιού. Φύτευση δέντρων εντός των αγροτεμαχίων. Εφαρμογή συστημάτων αμειψισποράς. Κάλυψη κόστους από ένταξη στο πρόγραμμα «Αγροδασικά συστήματα». 	από 4 ^ο τρίμηνο 2022 έως 4 ^ο τρίμηνο 2023	Βελτίωση της ποιότητας των χωραφιών, αύξηση της δέσμευσης άνθρακα και αύξηση του εισοδήματος των παραγωγών.
2.1	Στροφή στις τοπικές ποικιλίες / αυτόχθονες φυλές και πιστοποίηση	Τοπικές ποικιλίες / Αυτόχθονες φυλές ζώων	100€ / στρ. 350€ / 250€ ανά ΜΖΚ για βοοειδή και αιγοπρόβατα	<ul style="list-style-type: none"> Απόφαση παραγωγού για προμήθεια φυτικών σπόρων ή την αγορά αυτοχθόνων φυλών. Ένταξη σε πρόγραμμα («Προστασία Τοπικών Αβελτίωτων Πληθυσμών», και «Διατήρηση Απειλούμενων Αυτόχθονων Φυλών»). Έναρξη καλλιέργειας / εκτροφής. 	- 4 ^ο τρίμηνο 2022 - 1 ^ο τρίμηνο 2024 - 1 ^ο τρίμηνο 2025	Διατήρηση του γενετικού αποθέματος, παραγωγή ποιοτικών προϊόντων και ενίσχυση της ανθεκτικότητας του αγροτικού τομέα
2.2		Ενέργειες για την πιστοποίηση των προϊόντων ως Π.Ο.Π. / Π.Γ.Ε.	0€	<ul style="list-style-type: none"> Απόφαση Ομάδας Παραγωγών ή Συνεταιρισμού για την ετοιμασία φακέλου προς πιστοποίηση ως Π.Ο.Π. / Π.Γ.Ε. για συγκεκριμένο προϊόν. Υποβολή φακέλου προς εξέταση αιτήματος. Απόφαση αρμόδιου οργάνου (Υ.Π.Α.Α.Τ.) για την ένταξη στο εθνικό κατάλογο Π.Ο.Π. / Π.Γ.Ε.. 	- 4 ^ο τρίμηνο 2022 - 1 ^ο τρίμηνο 2023 - 3 ^ο τρίμηνο 2025	Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων και του αγροτικού εισοδήματος.

“Green Urban Territories – Better Place to Live”

3	Δημιουργία επισκέψιμων πολύ-λειτουργικών αγροκτημάτων	Δημιουργία επισκέψιμων αγροκτημάτων	Από 10.000€ έως 150.000€ (ανάλογα με το μέγεθος της δράσης)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Απόφαση αγρότη για τη δημιουργία ενός επισκέψιμου αγροκτήματος. ○ Ένταξη σε χρηματοδοτικό πρόγραμμα (λ.χ. Leader / «Πράσινος Αγροτουρισμός»). ○ Υλοποίηση επενδυτικού σχεδίου. ○ Σχεδιασμός αγροτουριστικών υπηρεσιών και πιστοποίηση ανά θεματική (λ.χ. επισκέψιμο οινοποιείο, γαστρονομικό αγρόκτημα κλπ), ενέργειες δημοσιότητας και σύναψη συμφώνου με συμπληρωματικές επιχειρήσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> - 4^ο τρίμηνο 2022 - 3^ο τρίμηνο 2023 - 1^ο τρίμηνο 2025 - 2^ο τρίμηνο 2025 	Ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής και του αγροτικού εισοδήματος.
---	---	-------------------------------------	---	---	--	--

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI –

ΣΧΕΔΙΟ ΟΔΗΓΟΥ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Το σχέδιο Οδηγού Μέτρησης των Αποτελεσμάτων αποτελεί ένα εργαλείο για την μέτρηση του βαθμού υλοποίησης των προτεινόμενων πρακτικών ή ενεργειών σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα που θα ξεκινήσει με το τέλος του παρόντος έργου, και ειδικότερα αφού υλοποιηθεί ένα πρόγραμμα ενημερωτικών ενεργειών (ενημερωτική ημερίδα) από την Ο.Τ.Δ. στις ομάδες στόχους (γεωργοί και κτηνοτρόφοι).

Η δομή του εργαλείου μέτρησης των αποτελεσμάτων περιλαμβάνει όλους τους άξονες παρέμβασης που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας πρωτοβουλίας (χώροι οικολογικής εστίασης, αγροδασικά, τοπικές ποικιλίες / αυτόχθονες φυλές, αγροτουρισμός) καθώς και τον βαθμό επίτευξης αυτών βάσει του προβλεπόμενου χρονοδιαγράμματος, όπου ορίζονται ενδιάμεσες χρονικές στάσεις μέχρι την καταληκτική ημερομηνία.

Με βάση τα παραπάνω, το Σχέδιο Οδηγού Μέτρησης των αποτελεσμάτων αναπτύσσεται σύμφωνα με τους τιθέμενους στόχους του έργου όπως καταγράφονται στην Κοινή Στρατηγική και παρατίθενται τον παρακάτω πίνακα.

ΣΧΕΔΙΟ ΟΔΗΓΟΥ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΣΕ ΠΡΑΣΙΝΟ ΝΗΣΙ					
ΠΥΛΩΝΑΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΘΕΣΗ ΤΟ ΕΤΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ	ΕΠΙΔΟΣΗ ΔΕΙΚΤΗ	ΣΤΟΧΟΣ (2028)	ΕΠΙΔΟΣΗ ΔΕΙΚΤΗ
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Α – ΔΡΑΣΗ ΣΤΟ ΠΛΑΪΣΙΟ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ					
Εκστρατεία ενημέρωσης	1. Αριθμός εκστρατειών ενημέρωσης. 2. Αριθμός συμμετεχόντων από την ομάδα στόχου	-	1. τρεις εκδήλωσεις 2.300 δικαιούχοι	-	-
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ Β – ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΗ ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ					
A.1. Μόνιμοι χώροι οικολογικής εστίασης	Σύνολο αγροτεμαχίων που δεσμεύονται για τον σκοπό αυτό	> 2% του συνολικού αριθμού	> 0.02	20% του συνολικού αριθμού	0.20
A.2 Αγροδασικά συστήματα	Σύνολο αγροτεμαχίων που δεσμεύονται για τον σκοπό αυτό	> 5% του συνολικού αριθμού (για περιοχές Natura)	> 0.05	30% του συνολικού αριθμού	0.30

Β.1. Τοπικές Ποικιλίες	Αριθμός στρεμμάτων που καλλιεργούν τοπικές ποικιλίες	> 1% του συνολικού αριθμού (για αγροτεμάχια με καλλιέργειες τα υπόψη είδη)	> 0.01	10% του συνολικού αριθμού	0.10
Β.2. Αυτόχθονες Φυλές	Αριθμός ζωικού κεφαλαίου που ανήκει σε αυτόχθονες φυλές	> 10% του συνολικού αριθμού (για ζώα των υπόψη κατηγοριών)	> 0.10	30% του συνολικού αριθμού	0.30
Β.3. Προϊόντα Π.Ο.Π. / Π.Γ.Ε.	Αριθμός προϊόντων που εντάσσονται στο καθεστώς Π.Ο.Π. / Π.Γ.Ε.	3*** από τα 12 (πλην αμπέλου)	0.25	6	0.50
Γ. Επισκέψιμα Αγροκτήματα	Αριθμός επισκέψιμων αγροκτημάτων	2 από 10	0.20	5 μονάδες	0.50

* Κατά προσέγγιση καθότι δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία.

** Κατά προσέγγιση βάσει ομαδικών καταστάσεων.

***Συμπεριλαμβάνονται και αυτά που έχει ήδη αποσταλεί σχετικός φάκελος για πιστοποίηση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Όπως επισημάνθηκε, η παρούσα πρωτοβουλία επιδιώκει να προτείνει μια σειρά πρακτικών και ενεργειών που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα της αγροτικής δραστηριότητας που συνδέεται με το περιβάλλον, την αγροτική παραγωγή καθώς και συμπληρωματικές υπηρεσίες, όπως ο αγροτουρισμός. Οι προτάσεις αυτές αποσκοπούν στην επίτευξη των στόχων Ενωσιακής και Εθνικής πολιτικής για τον αγροτικό τομέα, μαζί με τους στόχους για το περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα. Παράλληλα, στοχεύουν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της υπαίθρου μέσα από την βελτίωση των όρων ανάπτυξης της περιοχής.

Για την εφαρμογή των προωθούμενων προτάσεων, η Ο.Τ.Δ. θα προβεί σε μια σειρά ενημερωτικών δράσεων προκειμένου να μεταφέρει την απαιτούμενη τεχνογνωσία ώστε να στηρίξει στην πράξη την υλοποίηση των προτεινόμενων ενεργειών. Μαζί με τις ενέργειες αυτές, συντάχθηκε και ένας οδηγός μέτρησης των αποτελεσμάτων ανά κατηγορία παρέμβασης, προκειμένου να αξιολογηθεί ο βαθμός υιοθέτησης αυτών των πρακτικών.

Επίσης, η παρούσα πρωτοβουλία έρχεται να συμβάλλει στον *εμπλουτισμό των εργαλείων* εφαρμογής της γεωργίας για τη βιοποικιλότητα και της δέσμευσης άνθρακα, ανοίγοντας τον δρόμο για την μελλοντική υποστήριξη μέτρων που θα λαμβάνουν οι αγρότες για την προστασία της βιοποικιλότητας και την αύξηση της συμβουλής τους στην δέσμευση άνθρακα από την ατμόσφαιρα.

Παράλληλα, στοχεύει σε μια πιο ολοκληρωμένη παρέμβαση στην ευρύτερη διασυνοριακή περιοχή που καλύπτει το παρόν έργο («Green Urban Territories – Better Place to Live»), μέσα από ένα πλάνο συνεργασίας μεταξύ των εταίρων του έργου, προκειμένου για την μετουσίωση των αποτελεσμάτων της Κοινής Στρατηγικής στις έδρες των συμμετεχόντων.

Τέλος, μια επιπλέον επιδίωξη είναι μέσω της κάθε πρωτοβουλίας να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες για την αλλαγή αντιλήψεων και συμπεριφορών (*«behavioral change»*) σε επίπεδο κοινωνίας, η οποία εν τέλει (στις διάφορες εκφάνσεις της) αποτελεί τον βασικό κομιστή αλλαγών στην πράξη, βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητα των προωθούμενων μέτρων.